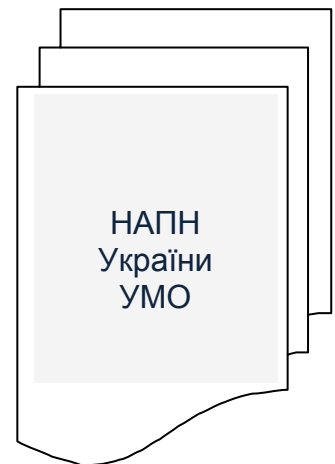

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ

Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників системи післядипломної педагогічної освіти як форма підвищення фахової майстерності: проблеми, перспективи розвитку

Матеріали
I Всеукраїнської
Інтернет - конференції

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
Науково-методичний центр координації
закладів післядипломної педагогічної освіти,
регіональних та міжнародних зв'язків

Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників системи післядипломної педагогічної освіти як форма підвищення фахової майстерності: проблеми, перспективи розвитку

Збірник матеріалів
І Всеукраїнської
Інтернет-конференції
13 грудня 2012 р.

КИЇВ 2013

УДК 378.091.12.046-021.68:005.963

ББК 74.04р

В85

Рецензенти:

Гриньова М. В. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної майстерності та менеджменту, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

Ануфрієва О. Л. кандидат педагогічних наук, завідувач аспірантури та докторантури ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Упорядники:

Любченко Н. В., директор Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

Прокопенко О. А., начальник відділу новітніх педагогічних технологій Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників системи післядипломної педагогічної освіти як форма підвищення фахової майстерності: проблеми, перспективи розвитку (*збірник матеріалів I Всеукраїнської Інтернет-конференції (13 грудня 2012 р.)*) / Упоряд. Н. В. Любченко, О. А. Прокопенко; за ред. Є. Р. Чернишової / Ун-т менедж. освіти НАПН України. — К., 2013. — 112 с.

Збірник містить матеріали I Всеукраїнської Інтернет-конференції в межах діяльності Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, заснованої державним вищим навчальним закладом «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Авторами висвітлено власні погляди, ідеї, здобутки з питань підвищення фахового рівня, впровадження інноваційних педагогічних технологій у практичну діяльність. У збірнику висвітлено пропозиції й рекомендації щодо подальшого розвитку Всеукраїнської школи новаторства як дієвої форми підвищення інноваційного потенціалу керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників.

Збірник може бути корисним науково-педагогічним, педагогічним працівникам, керівникам регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти, експериментально-дослідницьких лабораторій, творчих груп, Р(М)МК(Ц), навчальних закладів.

ББК 85

*Схвалено науково-методичною радою
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 1 від 21 березня 2013 р.)*

© ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2013

ЗМІСТ

Чернишова Є. Р. Вступне слово	
Любченко Н. В. Принцип педагогічної кооперації в науково-методичній діяльності Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників	
Прокопенко О. А. Школа новаторства — інноваційна конфігурація підготовки професійного навчання	
Мельник Н. А. Функціонування Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як шлях до формування конкурентоспроможного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти	
Вітюк В. В. Професійний розвиток вчителя в умовах післядипломної педагогічної освіти	
Хаустова О. В. Науково-методичне забезпечення інноваційної діяльності закладів освіти в умовах післядипломної підготовки педагогів	
Варецька О. В. Пріоритетність системи післядипломної педагогічної освіти у розвитку соціальної компетентності вчителя	
Білик Н. І. Регіональна школа новаторства як школа вирощування вчителя-новатора	
Макаренко С. І. Школа новаторства – інноваційна форма неперервної освіти педагогів-новаторів	
Петечук В. М. Всеукраїнська школа новаторства в дії	
Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність та її юридичний супровід	
Загорний М. П. Розвиток інформаційної компетентності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів у системі підвищення кваліфікації	
Колісник О. В. Підвищення професійної компетентності класних керівників з питань формування репродуктивного здоров'я	
Максюта Л. П. Неперервана освіта: особистісно-професійне зростання вчителя сільської школи	
Даценко О. В. Науково-методичний супровід розвитку професійної компетентності вчителя шляхом впровадження ІКТ та участі у проекті «Інформаційне забезпечення загальноосвітнього навчального закладу»	
Додатки	
Інформація про учасників	

ВСТУПНЕ СЛОВО

У процесі неупинного поступу глобалізація включає все нові й нові аспекти посилення взаємозв'язку та інтеграції людських співтовариств, зазначає В. Г. Кремень. Саме у межах створеного науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти», який об'єднав і консолідував практично всі регіони країни на засадах творчої співпраці, державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» НАПН України разом з регіональними закладами післядипломної педагогічної освіти працюють у напрямі розроблення оптимальних інноваційних моделей і шляхів модернізації системи неперервного фахового зростання працівників галузі, залучення творчо працюючих педагогів до участі в інноваційних проектах щодо розробки нового формату підготовки конкурентоспроможного фахівця системи освіти.

Розуміючи роль обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, які забезпечують динамічний професійний розвиток педагогічних працівників, ми спрямовуємо роботу на продуктивну мережеву взаємодію закладів післядипломної педагогічної освіти як рівноправних учасників співпраці у межах створеного науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти» з метою ефективного погодження та об'єднання зусиль, спрямованих на реалізацію спільної мети.

Постійний творчий пошук ефективних форм науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів обумовив ініціативу Університету щодо створення в межах Консорціуму закладів післядипломної освіти в січні 2011 року Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, яка є вже не просто формою підвищення фахового рівня зазначених категорій працівників. Беручи особисту участь від розробки концептуальних положень функціонування такої Школи новаторства до конкретних заходів, постійно опікуючись питаннями її розвитку, я впевнено можу стверджувати, що Школа новаторства зайняла своє чільне місце в роботі з розвитку педагогічної майстерності працівників

галузі. Організацію діяльності Школи новаторства забезпечує Науково-методичний центр координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Ми розглядали питання про роботу Школи новаторства на засіданнях вченої ради, науково-методичної ради Університету. Підсумки роботи Школи новаторства широко представляються та висвітлюються на сторінках періодичних і науково-методичних видань, сайтах Університету та закладів післядипломної педагогічної освіти, тематичних виставках. Корисними для керівників та педагогічних працівників стали видані за підсумками проведених заходів спільно з Рівненським ОІППО науково-методичні посібники з серії «Бібліотечка Всеукраїнської школи новаторства»: «Інноваційні підходи до формування та розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у системі неперервної освіти», «Координація науково-методичної роботи закладів ППО в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища», «Науково-методичне забезпечення діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі», «Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в умовах компетентнісно зорієнтованої освіти», «Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в умовах компетентнісно зорієнтованої освіти». В центрі цих наробок – педагогічний працівник, шляхи його професійного зростання.

На засіданні Літньої Всеукраїнської школи новаторства – Червневих педагогічних студій, які проходили 13–15 червня 2012 р. на базі Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та відділів освіти Рівненщини, учасники творчої групи координаторів Всеукраїнської школи новаторства вийшли з пропозиціями щодо перспектив розвитку такої форми науково-методичної діяльності на всеукраїнському та регіональному рівнях, тобто створення Регіональних та Зональних шкіл новаторства. Отже, ідея реалізується та творчо трансформується зараз творчою групою і я запрошую долучитися Вас,

шановні учасники конференції до її обговорення та втілення в життя. І роль в цьому методичних служб всіх рівнів неоціненна. Про це свідчать і учасники Всеукраїнської школи новаторства, думки яких перед Вами:

«Всеукраїнська школа новаторства – це глибина наукової думки, широкий спектр інноваційних поглядів, що об'єднали коло однодумців, пройнятих новітніми ідеями та відкриттями. Найщиріші слова подяки за генеровані ідеї та практичні напрацювання, презентовані впродовж засідань, Університету менеджменту освіти, управлінню освіти і науки Рівненської ОДА, Рівненському ОІППО та причетним до проведення засідання управлінню освіти Кузнецовського міськвиконкому, відділу освіти і виховання Володимирецької РДА, Володимирецькому районному методичному кабінету.»

Трубіна В.Г. – методист відділу освітнього менеджменту Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

«Всеукраїнська школа новаторства – дієва форма підвищення інноваційного потенціалу наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти в Україні. Як наслідок роботи Всеукраїнської школи новаторства пропонуємо створити регіональні та зональні школи новаторства.»

Білик Н.І. – завідувач кафедри педагогічної майстерності Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

«Школа новаторства – сучасна форма роботи. Школа новаторства – майданчик професійного росту, презентації інноваційного досвіду. Я із задоволенням працюю в школі особисто для себе і для того, щоб всі ті ідеї, які народжуються під час роботи, досвід який презентується популяризувати на терени всієї України.»

Рожнятовська І. М. – головний редактор журналу «Методист».

«Червневі педагогічні студії у рамках Всеукраїнської школи новаторства пройшли успішно. Найбільш актуальним, як для мене, це – система інноваційних підходів до навчання дорослих в умовах післядипломної освіти, що склалась у Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.»

Гладка Н. М. – завідувач відділу координації методичної роботи Черкаського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

«Здорово! **Школа новаторства є сучасною педагогічною майстернею**, яка об'єднала науково-педагогічних та науково-методичних працівників системи післядипломної та вищої педагогічної освіти, дала можливість мені висловити свої думки, погляди, почути інших, і, як результат, розвинути свої професійні компетентності.»

Даценко О. В. – методист Олександрійського РМК Кіровоградської області.

Діалог, що відбувся під час Інтернет-конференції 13 грудня 2012 р., участь у якій узяли 21 заклад післядипломної педагогічної освіти України, є актуальним і важливим. Дякуємо всім, хто опікується питаннями розвитку новаторського руху в межах діяльності Всеукраїнської школи новаторства, підтримуємо ініціативу Полтавського ОІППО щодо створення регіональних та зональних шкіл новаторства і пропонуємо вашій увазі, шановні читачі, матеріали учасників конференції. Чекатимемо ваших пропозицій щодо роботи Всеукраїнської школи новаторства заради наших спільних творчих перемог, заради педагога та учня. Бо, як відомо, інвестиції у педагога – інвестиції в майбутнє наших дітей, майбутнє України!

З повагою

Євгенія Родіонівна Чернишова, перший проректор – проректор з науково-педагогічної, методичної роботи та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

**ПРИНЦИП ПЕДАГОГІЧНОЇ КООПЕРАЦІЇ
В НАУКОВО-МЕТОДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НОВАТОРСТВА КЕРІВНИХ,
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

Сьогоднішня ознаменована модернізацією української системи вищої освіти відповідно до стратегічного напрямку розвитку національної освіти щодо інтегрування у європейський і світовий освітній простір. Тому заклади післядипломної педагогічної освіти (ППО), які покликані максимально задовольнити професійні, соціальні й культурологічні запити педагогів-практиків у системі підвищення кваліфікації та перепідготовки з урахуванням інноваційного розвитку освіти, знаходяться на шляху пошуку моделей взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик в умовах трансформації українського суспільства. Їх діяльність вийшла на рівень системних впливів, оперативного реагування на інновації, що вводяться в освітній простір району, міста, області, регіону, країни [5].

Завданнями науково-методичної діяльності в післядипломній педагогічній освіті є: науково-методичне забезпечення ефективності процесів підвищення кваліфікації і професійної перепідготовки педагогічних кадрів; науково-методичний супровід процесів ефективного функціонування й розвитку закладів ППО на основі партнерства між усіма структурами і підрозділами системи освіти; науково-методичний супровід процесів розвитку дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, професійної педагогічної освіти; розроблення сучасних моделей супроводу професіоналізації педагогічних і управлінських кадрів в умовах інноваційного розвитку національної освіти і науки, інформатизації суспільства.

Реалізація таких цілей фахового зростання спеціалістів у системі післядипломної педагогічної освіти здійснюється на трьох основних

рівнях управління – загальнодержавному, регіональному та місцевому. Запровадження мобільної системи управління науково-методичною роботою з керівними і педагогічними кадрами, яка є теоретично обґрунтованою і здатною вчасно реагувати на інноваційний пошук, стимулювати і впроваджувати інновації, є вимогою сучасного етапу модернізації післядипломної педагогічної освіти [2].

Головним навчальним закладом системи ППО є ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, який об'єднав навколо себе регіональні заклади ППО [4, 112]. Створений відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 08.11.2007 р. № 969-р шляхом злиття Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти та Донецького інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університет став правонаступником функції всеукраїнського науково-методичного центру системи закладів ППО. Університет має розвинуту структуру, підрозділами якої є: Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти, Інститут менеджменту та психології, Інститут відкритої освіти, Інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників (м. Донецьк), Науково-дослідний інститут ППО, Навчально-науковий центр міжнародної освіти, Науково-методичний центр координації закладів ППО, регіональних та міжнародних зв'язків, аспірантура й докторантура, центр дистанційної освіти, наукова бібліотека та ін. Статутом Університету менеджменту освіти одним із головних напрямів його діяльності визначено координацію діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти України. У січні 2010 р. для здійснення координаційної функції в структурі Університету менеджменту освіти був створений Науково-методичний центр координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків.

Науково-методичний центр, за визначенням «Енциклопедії освіти», є структурним елементом системи освіти, який виконує функцію комунікатора та сполучного структурного елемента у взаємодії. Таке інституційне утворення, виступаючи як один з провідних органів наукової, методичної й інформаційної роботи у відповідній підсистемі освіти та

функціональному напрямі, є тією гнучкою формою, за допомогою якої система освіти може оперативно реагувати на динамічні зміни потреб пріоритетних споживачів і забезпечувати їх взаємоадаптацію [3, 556–557].

Виходячи з визначених Університетом менеджменту освіти завдань, головною метою діяльності НМЦК є забезпечення науково-методичного супроводу діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти, координація їх діяльності, розвиток регіональних і міжнародних зв'язків у системі післядипломної педагогічної освіти. Для реалізації визначених положень робота НМЦК, структурними підрозділами якого є чотири відділи (відділ новітніх педагогічних технологій, методичний відділ координації закладів ППО та інформаційного супроводу, ресурсний відділ (центр), відділ міжнародного співробітництва), спрямовується на виконання певної низки завдань (див. рис. 1.).

З урахуванням узагальнення теоретичних джерел з проблеми координації науково-методичної діяльності в освіті (В. В. Гуменюк, Г. В. Єльнікова, А. М. Єрмола, Л. П. Кедровська, Ю. А. Конаржевський, Н. Н. Кошель, А. І. Кузьмінський, В. І. Маслов, Е. М. Мірський, В. В. Олійник, В. І. Пуцов, Т. М. Сорочан, К. М. Старченко, Є. Р. Чернишова, Т. І. Шамова та ін.) нами розкрито сутність поняття *«координація науково-методичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти»* як процесу керованої, цілеспрямованої партнерської взаємодії закладів післядипломної педагогічної освіти, яка включає систему заходів, що забезпечують впорядкованість, безперервність, погодженість у просторі й часі та об'єднання дій закладів післядипломної педагогічної освіти в науково-методичній діяльності, спрямованих на реалізацію спільної мети. Координація науково-методичної діяльності закладів ППО спрямована на вирішення завдань сучасного ефективного науково-методичного супроводу закладів післядипломної педагогічної освіти ППО з метою забезпечення постійного вдосконалення фахової майстерності керівників, науково-педагогічних і педагогічних працівників.

Рис. 1. Основні завдання діяльності Науково-методичного центру координації закладів ППО, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Метою координації науково-методичної діяльності закладів ППО як цільової функції управління нами визначено забезпечення ефективного функціонування системи скоординованості науково-методичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти шляхом узгодження, об'єднання їх дій, дисемінації передового педагогічного досвіду, циркуляції інформації між різними сегментами системи післядипломної педагогічної освіти.

Завданнями координації науково-методичної діяльності регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти ми вважаємо такі:

- налагодження узгодженої, цілеспрямованої науково-методичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти на рівні теоретичних, психолого-педагогічних, адміністративних, загальнокультурних вимог сьогодення;

- забезпечення чіткої взаємодії і взаємозв'язків суб'єктів та об'єктів координації на основі запровадження сучасних новітніх педагогічних, інформаційно-комунікаційних технологій;

- визначення пріоритетних напрямів спільної науково-методичної діяльності в контексті збереження і розвитку післядипломної педагогічної освіти як самостійної галузі педагогічної науки;

- розроблення та апробація інноваційних моделей координації науково-методичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти, проведення відповідної дослідно-експериментальної роботи на всеукраїнському, регіональному та місцевому рівнях;

- створення єдиного понятійного апарату координації науково-методичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти та ін.

Проведений аналіз наукових доробок дозволив визначити принципи координації, яка є цільовою функцією управління науково-методичною діяльністю закладів післядипломної педагогічної освіти. Дефініція «принцип» як наукова категорія, що має фундаментальний, теоретично обґрунтований і перевірений практикою характер, відображає стійкі тенденції та закономірності, які притаманні конкретній системі. Ігнорування принципів відбивається на всій системі, знижує якість її функціонування, призводить до деструктивних явищ, деформації і навіть руйнування. При розгляді принципів координації як управлінської функції закладів ППО в системі науково-методичної діяльності ми маємо розглядати всю систему післядипломної освіти як взаємопов'язану спільність цільових, змістових, методичних, організаційних, матеріальних та інших компонентів, які складають єдину взаємозалежну і взаємообумовлену цілісність [8].

Ю. А. Конаржевський зауважує, що основними методами координації є координація через зміну цілей, координація через зміну

обмежень та координація через розв'язання взаємодії [6; 7]. З цього приводу доречно зауважити, що взаємодія є основою будь-якої спільної діяльності та є складним багатобічним процесом, у ході якого має місце взаємозмінювання суб'єктів, що зумовлено їх взаємовпливом. Таким чином, розглядаючи взаємодію як невід'ємний складник координації, можна зауважити, що координація буде мати характер безперервності, що відповідає принципу неперервності освіти, риси послідовності (наступності), активності, відповідаючи принципу системності, діяльнісного підходу, творчості. З огляду на зазначене вище, можна стверджувати, що результатом координації науково-методичної діяльності закладів ППО є кооперація праці.

Для дослідження важливо, що кооперація, за визначенням Великого тлумачного словника сучасної української мови, є «особливою формою організації праці, за якої багато людей разом беруть участь у тому самому процесі або в різних, але зв'язаних між собою процесах праці; співробітництво» [1, 571].

Зважаючи на зазначене та розглядаючи результат кооперації праці в педагогічній спільноті як педагогічне співробітництво, ми вводимо поняття «*принцип педагогічної кооперації*» в системі науково-методичної діяльності закладів ППО. З урахуванням вертикального та горизонтального векторів координації науково-методичної діяльності закладів ППО (див. рис. 2) визначаємо його як її провідний принцип для забезпечення органічного поєднання форм раціонального розподілу праці в межах педагогічної кооперації закладів післядипломної педагогічної освіти з метою досягнення взаємовизначених цілей, які відповідають вимогам суспільства та законодавчих актів. Отже, основною ідеєю координації науково-методичної роботи закладів ППО є співробітництво з метою досягнення взаємно визначених цілей, які відповідають вимогам суспільства та тих, хто користується освітніми послугами, тобто кооперації з метою взаємоузгодження діяльності.

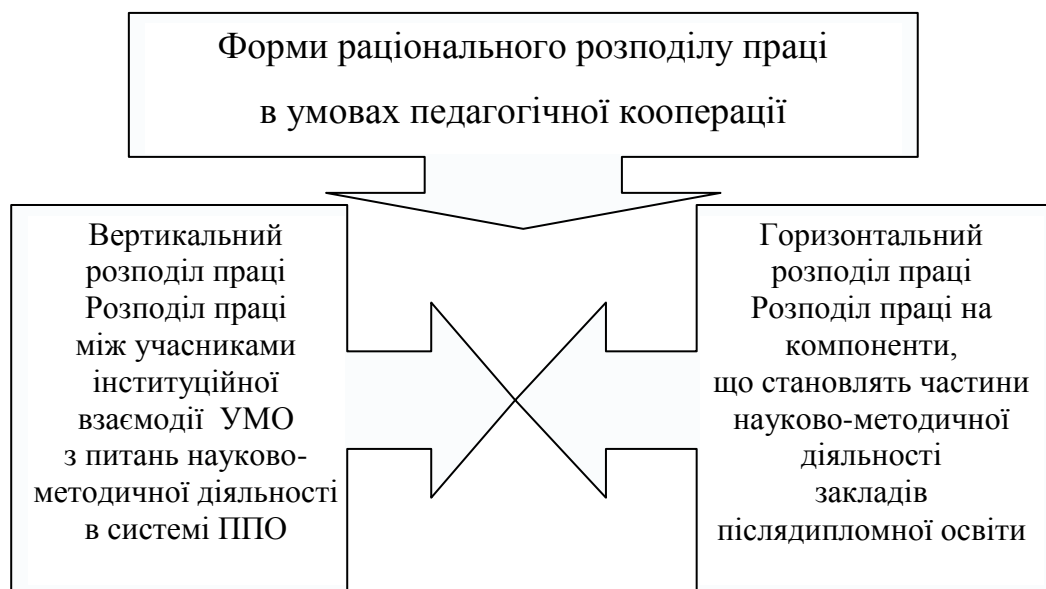

Рис. 2. Схема раціонального розподілу праці в межах педагогічної кооперації

Відповідно ми виокремили низку положень щодо забезпечення визначеного нами принципу педагогічної кооперації, які, на нашу думку, сприятимуть підвищенню ефективності цього аспекту координаційної діяльності, в тому числі в рамках Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників.

Забезпечення органічного поєднання форм раціонального розподілу праці в межах педагогічної кооперації з урахуванням вертикального та горизонтального векторів координації науково-методичної діяльності можливе за рахунок чітких координаційних дій, а саме:

- Науково обґрунтовувати і чітко формулювати кінцеву мету будь-якої науково-методичної діяльності, завдання та умови її реалізації, дотримуючись прозорості і зрозумілості мети на основі діагностично-аналітичної інформації. Дотримання цього положення пов'язане з тим, що мета спільної діяльності повинна бути чіткою, зрозумілою, усвідомленою та особисто сприйнятою всіма причетними до її досягнення. Необхідно також враховувати, що чітко сформульована мета може виступати в ролі еталона, стандарту, з яким можна співвідносити проміжні результати роботи, вносячи в неї оперативні і навіть випереджаючі корективи. Не менш важливо те, що аналіз досягнення поставленої мети і проміжних

цілей може сприяти поглибленому самоаналізу, виявленню нагальних проблем та знаходженню шляхів їх розв'язання.

- Ознайомлювати учасників координаційної взаємодії (по змозі) із завданнями один одного. За такої умови кожен учасник координаційної взаємодії може оцінити повноту охоплення всього процесу поставленими завданнями, створити собі загальне уявлення, оцінити повну картину дій і робити зважені пропозиції щодо поліпшення ефективності реалізації координаційного процесу.

- Забезпечувати у процесі координації роботи взаєморозуміння та вільний обмін інформацією. Це зумовить більш свідоме ставлення до поставлених завдань, дасть можливість взаємодіяти різним учасникам, дозволить запобігти зайвому дублюванню не тільки на стадії перевірки отриманого результату, але й під час самого процесу науково-методичної діяльності.

- Сформувати готовність до компромісу, до зміни свого рішення заради іншого, яке прогнозує успіх для справи та її учасників.

Тобто учасники координаційного процесу, насамперед, мають дбати поруч із задоволенням власних амбіцій про отримання якісного результату оптимальним шляхом, що може бути досягнуто шляхом взаємного узгодження, адаптації можливостей, потреб та бажань кожного до потреб загалу.

- Здійснювати чіткий розподіл повноважень між учасниками спільної методичної роботи. Тобто фактично встановити правила, що є обов'язковими для загального дотримання. Це положення безпосередньо впливає з того, що координація є системою, без чіткої обумовленості правил взаємозв'язку своїх елементів система стає нестабільною й руйнується.

- Максимально враховувати можливості, компетентність і сильні сторони кожного з партнерів при розподілі повноважень між учасниками координаційного процесу.

- Направляти необхідну інформацію до координатора, щоб можна було передати її тим, кого вона безпосередньо стосується.

- Встановлювати чітку відповідальність кожного за свою ділянку роботи, за надійність і дотримання термінів виконання домовленостей щодо методичного забезпечення.
- Створити чітку та прозору систему мотивації та стимулювання членів Консорціуму закладів післядипломної освіти.
- Обґрунтовувати рішення, що схвалюються не спільно, тому що вони мають бути всім зрозумілі і відповідати рекомендаціям стосовно науково-методичної діяльності в системі ППО.

Отже, з метою створення оптимальної системи єдиного інформаційно-освітнього середовища, єдиного всеукраїнського методичного простору координації науково-методичної діяльності методичних служб різного рівня Науково-методичним центром координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків, який здійснює організаційно-методичне забезпечення діяльності Всеукраїнської школи новаторства, ініційовано проведення всеукраїнської Інтернет-конференції як форми науково-методичного супроводу упровадження інноваційних форм мережевої взаємодії закладів ППО. Актуальними формами педагогічної кооперації мають стати Школи методичного активу, новопризначеного завідувача і методиста районного (міського) методичного кабінету (центру), Школи методичної майстерності, методичних університетів, студій, постійно діючих семінарів; фестивалів, ярмарків методичних інновацій, майстер-класів методистів-новаторів, завідувачів кабінетів (центрів) координації методичної роботи ОІППО, Р(М)МК(Ц), а також створення консалтингових центрів, асоціацій педагогічних працівників, що обіймають посади методистів; методично-інформаційних центрів освітніх округів, центрів інноваційної діяльності, центрів моніторингових досліджень; видання бюлетенів, газет «Методист» тощо.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
2. Гуменюк В. В. Науково-методична робота з педагогічними кадрами: навч.-метод. посіб. / В. В. Гуменюк, І. А. Наумчук. — Хмельницький : ПП. Мошак М. І., 2005. — 159 с.
3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень ; Акад. пед. наук України. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
4. Клокар Н. І. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти на засадах диференційованого підходу : моногр. / Н. І. Клокар. — К., 2010. — 528 с.
5. Клокар Н. І. Управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Н. І. Клокар. — К., 2011. — 445 с.
6. Конаржевский Ю. А. Менеджмент и внутришкольное управление / Ю. А. Конаржевский. — М. : Центр «Пед. поиск», 2000. — 224 с.
7. Конаржевский Ю. А. Педагогический анализ учебно-воспитательного процесса и управление школой / Ю. А. Конаржевский. — М. : Педагогика, 1986. — 144 с.
8. Маслов В. І. Принципи ефективного розвитку системи післядипломної освіти / В. І. Маслов // Післядипломна освіта в Україні. — 2010. — № 1. — С. 7–11.
9. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. К.:Грамота, 2005. – 448 с.
10. Олійник В. Теоретичні та організаційні аспекти управління розвитком системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти / Післядипломна освіта в Україні. – К., 2005 . – № 1 — С. 27–34.
11. Чернишова Є. Управління процесом підготовки та професійного зростання науково-педагогічних кадрів в умовах євроінтеграції /

О. А. Прокопенко,
ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ

ШКОЛА НОВАТОРСТВА – ІННОВАЦІЙНА КОНФІГУРАЦІЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний стан українського суспільства відзначається переломним характером і динамізмом. З інтеграцією України до Європейської та світової спільноти, приєднанням вітчизняної системи вищої освіти до Болонської декларації особливого значення в межах школи новаторства набуває створення інноваційного освітнього простору освіти через упровадження досягнень психолого-педагогічної науки в освітній процес дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих навчальних закладів і закладів післядипломної педагогічної освіти.

Інноваційний розвиток освіти гальмується неготовністю багатьох педагогів та керівників до сприйняття та застосування інновацій в освітній діяльності. Останнім часом ця проблема стає надзвичайно актуальною, бо набули поширення нові інноваційні освітні технології, застосування яких відповідає потребам і запитам сьогодення, надає певні конкурентні переваги навчальним закладам. Вимогою часу є інноваційна освіта, що базується на інтеграції найбільш сучасних і ефективних технологій з інтенсивною науковою діяльністю відповідно до потреб економіки і культури суспільства.

Широкий спектр інноваційних проблем, їх активне впровадження в освітню галузь є ключовим напрямом роботи Міністерства освіти і науки України та його підрозділів, науковців НАПН України, вищих навчальних закладів України.

На формування інноваційного освітнього простору вказують усі сучасні законодавчі та нормативні документи, серед яких найбільш

регламентують впровадження інноваційної діяльності закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»; накази МОНмолодьспорту України: «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (від 07.11.2000 р. № 522), «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (від 20.02.2002 р. № 114).

Важливі зміни внесено до чинного законодавства стосовно дошкільної і загальної середньої освіти: визначено 11-річну структуру середньої загальноосвітньої школи; запроваджено обов'язковість дошкільної освіти для всіх дітей старшого дошкільного віку; затверджено Положення про освітній округ, нову редакцію Положення про загальноосвітній навчальний заклад, Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, Положення про екстернатну форму навчання; ухвалено Концепцію загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту, розроблено нову редакцію Концепції профільного навчання, Концепцію літературної освіти, Концепцію розвитку інклюзивної освіти та інші.

З метою прискорення процесу реформування освітньої галузі на виконання Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» на урядовому рівні схвалено низку надзвичайно важливих для освіти державних цільових програм: розвитку дошкільної освіти на період до 2017 р.; розвитку позашкільної освіти на період до 2014 р.; підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 р.; розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки; впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків»; Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів на 2012 – 2020 роки.

Значну роль у формуванні інноваційних процесів в останнє десятиріччя відіграли такі тенденції розвитку педагогічної науки й

практики, як:

- поєднання інноваційних змін з освітніми реформами;
- активізація інноваційного руху педагогів-практиків;
- створення міжнародних інноваційних мереж, державних інфраструктур із координації інноваційних процесів, підтримки недержавних утворень.

Інновацію в освіті сучасні українські вчені розглядають як процес створення, поширення і використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувались по-іншому (О. Савченко); як «комплексний, цілеспрямований процес створення, розповсюдження і використання новацій» (Л. Ващенко); як «результат народження, формування і втілення нових ідей» (В. Паламарчук); як «процес і кінцевий результат інноваційної діяльності» (О. Попова); як «нововведення, новаторство, створення нового, суспільно значущого продукту діяльності людини, що узагальнено характеризується за двома ознаками: перетворенням явищ, речей, процесів, а також новизною та оригінальністю» (А. Бурова).

Окрім того, низка авторів відокремлюють поняття «інноваційний процес».

Так, зокрема, І. Дичківська тлумачить це поняття як «комплексну діяльність зі створення, освоєння, використання та розповсюдження нововведень».

Т. Шамова зазначає, що «інноваційний процес включає в себе формування та розвиток змісту і організації нового».

О. Попова визначає інноваційний педагогічний процес як «обумовлений суспільною потребою комплексний процес створення, впровадження, розповсюдження новацій та інновацій та зміни освітнього середовища, де здійснюється його життєвий цикл»; на думку Л. Ващенко, інноваційний процес – це «циклічний процес переходу в якісно інший стан, з ревізією застарілих норм і положень».

М. Поташник стверджує, що «інноваційний процес – це комплексна діяльність щодо створення, освоєння, використання та розповсюдження

нововведень»;

Т. Поніманська окреслює види готовності до інноваційної педагогічної діяльності – ситуативну, творчу й авторську.

Допускається, що ці види готовності мають прогностично попередити інноваційну інертність у педагогічній практиці, а також підготувати педагогів до розв'язання різного роду творчих завдань. М. Лапін, С. Поляков, М. Поташник, Н. Юсуфбекова та ін. відокремлюють „життєвий цикл” педагогічних інновацій і зазначають, що кожному етапу цього циклу властиві специфічні закони та протиріччя.

Інновації в освіті – процес творення, упровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, внаслідок яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану.

Інновацію в освіті розглядають як реалізоване нововведення – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті і формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і в підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність і результативність навчально-виховного процесу.

Ми схилиємось до думки В. Вакуленко, що особливості інноваційних процесів охоплюють такі теоретичні блоки понять і принципів:

- створення нового в системі освіти та педагогічної науки;
- сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством;
- застосування педагогічних новацій, а також система рекомендацій

для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів та управління ними.

У контексті блоку створення нового у педагогіці розглядаються такі проблеми, як педагогічні новації, класифікація їх, умови створення нового (критерії новизни), поставлена міра готовності до його освоєння і використання нового, традиції, новаторство й етапи його створення у

педагогіці.

Ці чинники утворюють предмет педагогічної *неології* – галузі педагогічних знань, у якій систематизуються, узагальнюються і розвиваються наукові, експериментальні та дослідні дані про процес науково-педагогічної творчості, його особливості, основні результати.

Створення нового у педагогіці має свою специфіку, пов'язану з неповторністю особистості педагога, особливостями класу, групи, кожної дитини, типом, стилем діяльності навчально-виховного закладу.

До основних завдань педагогічної неології на сучасному етапі належать:

- висвітлення суті і джерел зародження нового у педагогіці (соціальних, соціально-педагогічних, педагогічних детермінант нового);
- розроблення типології нового у педагогічній науці та практиці;
- визначення критеріїв і ступеня новизни;
- виявлення сприятливих умов становлення, розвитку й утвердження нового у педагогіці;
- визначення категоріального апарату теорії нового у педагогіці («нове», «старее», критерії оцінювання нового, етапи розвитку тощо);
- розкриття зв'язку неології з іншими науками і напрямками педагогічних досліджень;
- осмислення, систематизація функцій педагогічної неології в системі педагогічного знання; визначення ролі та значення неології у педагогіці.

Необхідність у розробленні неології як напряду досліджень зумовлено посиленням інтенсивності інноваційних процесів, тобто процесів упровадження педагогічних новацій у теорію і практику.

Другий блок сприйняття, освоєння й оцінювання нового. Поняття і принципи, які належать до цього блоку, розкривають специфіку оцінювання, освоєння й усвідомлення педагогічним співтовариством того, що виникає у педагогічній теорії і практиці. Явища консерватизму та новаторства у педагогіці, особливості інноваційного середовища, готовність педагогічного співтовариства до сприйняття й оцінювання нового вивчає педагогічна *аксіологія* (від грец. *axios* – цінний і *logos* –

слово, вчення) – розділ педагогіки, в якому досліджуються значущі для педагогічної праці цінності навчання та виховання.

У контексті сучасного наукового знання аксіологія розглядається як теорія цінностей, що наголошує на їх загальнолюдських аспектах. Це зумовлено утвердженням у свідомості людей гуманістичного мислення, новими соціальними реаліями. Педагогічна дійсність як частина соціальної охоплює всю сукупність конкретних педагогічних явищ, які беруть участь у цілеспрямованому процесі формування людини. До них належать суб'єкти цього процесу (педагоги та вихованці), зміст і процес навчання та виховання, різноманітні навчально-виховні засоби. Педагогічні явища утворюють першу велику групу цінностей, яку має досліджувати педагогічна аксіологія.

Друга група охоплює науково-педагогічні явища: педагогічні теорії, ідеї, принципи і результати науково-педагогічної діяльності.

Педагогічні явища якісно відрізняються одне від одного. Будь-яке з них можна оцінити, однак не кожне може бути цінністю, оскільки деякі є деструктивними щодо розвитку особистості або з часом втрачають цінність.

Третій блок – використання та застосування нового (розроблювання рекомендацій). У його контексті відбувається осмислення практики застосування педагогічних інновацій, вивчення закономірностей і форм упровадження, використання нового. Ці явища вивчає педагогічна *праксеологія* (від грец. – *praktikos* – діяльний та *logos* – слово, вчення) – галузь педагогічних знань, яка досліджує ефективність механізмів застосування педагогічних інновацій, оптимальної інноваційної діяльності. З огляду на це, безперечним є те, що процес упровадження й освоєння педагогічних інновацій має бути природним – у цьому запорука його ефективності.

Як відомо, впровадження означає перетворення практики на основі результатів досліджень за умови обов'язкового їх застосування з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Сучасна педагогічна практика орієнтується на такий принцип

упровадження нового як варіативність, яка передбачає раціональне поєднання різних його видів, найпоширенішими серед яких є:

- обов'язкове (регламентується директивними документами);
- вибіркоче (вибір змісту, форм і методів запровадження залежно від конкретних умов);
- ініціативне (його основу складає ініціатива колективів навчально-виховних закладів, окремих педагогів);
- готовність викладачів й студентів до інноваційного навчання.

Нагальне питання постає в рамках школи новаторства — формувати інноваційну компетентність педагога.

Інноваційна компетентність педагога – система мотивів, знань, умінь і навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі з тими, хто навчається. Вбачаємо у введенні інновацій такі компоненти:

- поінформованість про інноваційні педагогічні технології;
- належне володіння їх змістом і методикою;
- висока культура використання інновацій у навчально-виховній роботі;
- особиста переконаність у необхідності застосування інноваційних педагогічних технологій.

Слід відзначити властивість педагога в інноваційній діяльності (за М. П. Кларінім):

- гнучкість – уміння педагога швидко орієнтуватися в змінних обставинах навчального процесу;
- щирий інтерес до суб'єкта навчання – терпляче вислуховування учня, зацікавлена увага; прагнення пізнати його погляд;
- широта – уміння в умовах обговорення вільно висловлювати свою думку, не тиснучи при цьому на оточення;
- терпимість – спокійне сприйняття можливих помилок у фактах, логіці міркувань;
- конструктивність – уміння бачити за нескладним виразом ідей самостійну живу роботу думки;

- доброзичливість – позитивне ставлення до особистості самої особи.

Серед освітян до впровадження інновацій виникають і антиінноваційні бар'єри, що виокремлюються за такими характеристиками (О. І. Пригожин):

- *Це у нас вже є / було.*
- *Це у нас не вийде.*
- *Це не вирішує основних проблем.*
- *Це вимагає доопрацювання.*
- *Тут не все рівноцінне /раціональне / ефективне.*
- *Є й інші пропозиції.*

У межах цієї нової системи у змісті, у методах, у принципах навчання і виховання акцент робиться на самостійному творчому інтелектуальному характері діяльності усіх учасників освітнього процесу; і вищою метою цього процесу стає людина як цілісність біологічного, соціального та диференціація навчання сприятиме концентрації уваги саме на особливостях людини як цілісності.

З вищесказаного виникає питання з'ясувати відміни неінноваційного й інноваційного навчального закладу, що представлено у табл.1.

Таблиця 1.

Характерні відмінності неінноваційних та інноваційних навчальних закладів, які представлені

Навчальні заклади н/з	
неінноваційні н/з	інноваційні н/з
<i>Визначення</i>	
Роками не практикують нововведень, окрім тих, що вимагаються вищими органами управління	Впроваджують нововведення за власною ініціативою
<i>Призначення</i>	
Передавання знань, засвоєння соціального досвіду. Ідеологія, політика, держава визначають цілі і статус н/з	Сприяння самореалізації і самоствердженню особистості, гуманізація стосунків. Цілі та статус визначаються особистими вимогами
<i>Ціль</i>	
Засвоєння предметно-дисциплінарних знань	Розвиток особистості та попередження тупиків розвитку

<i>Зміст</i>	
Розрізнені предмети	Інтегровані курси
<i>Навчальний процес</i>	
Переважання фронтальних форм і репродуктивних знань, дії за зразком	Переважання індивідуально-диференційованих форм, творчого підходу
<i>Стиль</i>	
Авторитарно-репресивний <i>Учень</i> Об'єкт впливу. Цілі діяльності задаються вчителем	Демократичний, заохочувальний <i>Учень</i> Джерело власного розвитку. Суб'єкт діяльності
<i>Вчитель</i> Транслятор знань	<i>Вчитель</i> Друг. Гуманіст
<i>Контроль</i>	
• Зовнішній, операційний	<i>Контроль</i> Внутрішній, цілісний
<i>Результати</i>	
Безініціативна, малоактивна, малоадаптована до життя особистість, із деякими знаннями	Активна, ініціативна, розвинута, розкута, життєстійка особистість, що довіряє собі і оточенню, впевнена в собі

Критерії інноваційності навчальних закладів(Н/З):

1. Процес н/з базується на принципі природної доцільності і підпорядкованих йому принципам класичної педагогіки.
2. Педагогічна система еволюціонує в гуманістичному напрямку.
3. Організація навчального процесу не веде до перенавантажування учнів і педагогів.
4. Високі результати навчально-виховного процесу досягаються завдяки не селекції (відбору) учнів і викладачів, а використанню нерозкритих і незадіяних можливостей системи.
5. Продуктивність навчально-виховного процесу не є прямим наслідком упровадження дорогих засобів і медіасистем.

Слід відзначити впровадження інновацій в освітню діяльність:

- авторська школа-комплекс М. Гузика;
- психолого-педагогічна система «Розвивальне навчання» (Д. Ельконіна, В. Давидова, О. Дусавицького та інших);
- освітня програма «Довкілля» В. Ільченко;

- програма всебічного розвитку дитини «Крок за кроком» МФ «Відродження» (автор української версії – Л. Кочіна та інші);
- школа життєтворчості особистості (автори – І. Єрмаков та інші).

Отже, педагогічна освіта в Україні потребує розвитку інноваційного освітнього простору, удосконалення, реформування шляхом внесення інновацій задля досягнення нового рівня її якості, що відповідатиме потребам сьогодення.

Література:

1. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності / О. Бартків // Проблеми підготовки сучасного вчителя. — № 1, 2010. — С. 52 - 58.
2. Ващенко Л. М. Наукові підходи до інноваційного розвитку післядипломної педагогічної освіти / Л. М. Ващенко // Післядипломна освіта в Україні. — К., 2011. — № 2. — С. 3-8.
3. Вакуленко В. М., Інноваційні технології навчання як засіб підвищення якості підготовки педагогів
http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2003_5_1/doc_pdf/vakulenko.pdf
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч.посіб. / І.М. Дичківська— К.: Академвидав, 2004. — С. 247–295.
5. Олійник В. В. Впровадження нових освітніх технологій у закладах післядипломної педагогічної освіти / В. В. Олійник // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: зб. наук. праць / за заг. ред. Н. Г. Ничкало. — Харків: НТУ «ХПІ», 2007. — С. 432 — 438.
6. Підласий І.П. Педагогічні інновації / І. П. Підласий., А.І. Підласий // Рідна школа. — 1998. — № 12.
7. Макогон К. Діагностика готовності педагогів до пошукової діяльності: педагогічні інновації / К. Макогон // Рідна школа. — 2002. — №1. — С. 27 — 29.
8. Програма підтримки вироблення стратегії реформування освіти / В. Олійник Я. Болюбаш.

<http://ua.convdocs.org/docs/index-2846.html?page=7>

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НОВАТОРСТВА КЕРІВНИХ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ШЛЯХ ДО ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників – нова форма роботи з керівними, науково-педагогічними і педагогічними працівниками системи післядипломної педагогічної освіти, започаткована ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України у 2011 році, яка здобула визнання на теренах України, має низку результативних напрацювань та схвальних відгуків учасників школи.

Оскільки освіта сьогодні є вирішальним фактором для формування інтелектуального потенціалу країни, то важливу роль у її становленні та розвитку відіграють інноваційні знання. Приємно відзначити, що Всеукраїнська школа новаторства плідно і невпинно працювала над підвищенням фахової майстерності педагогічних працівників, їхньої професійної компетентності, знайомила з найкращими інноваційними здобутками педагогічних колективів, наукових установ, науково-методичних центрів. Кожне засідання школи було приурочене розгляду актуальних питань ефективного розвитку сучасної освітньої галузі: «Інноваційні підходи до формування та розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у системі неперервної освіти» (червень 2011р.), «Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища» (жовтень 2011 р.), «Науково-методичне забезпечення діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі» (грудень 2011 р.), «Координація науково-методичної діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів) в умовах

реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 - 2021 роки» (лютий 2012 р.), «Модернізація діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів) в умовах реформування освітньої галузі» (березень 2012 р.), «Педагогічний досвід як фактор оновлення змісту науково-методичної діяльності в установах і закладах освіти: вектори випереджувального розвитку» (березень 2012 р.), «Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками» (червень 2012 р.), «Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з керівними і педагогічними працівниками в умовах реалізації Національної стратегії розвитку освіти України на 2012—2021 роки» (жовтень 2012 р.), «Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма підвищення фахової майстерності: проблеми, перспективи розвитку» (грудень 2012 р.).

Орієнтованість на здобуття нових знань, налаштованість на новизну у формах стало основною сутнісною рисою школи новаторства, яка суттєво впливає на формування готовності до інноваційної діяльності, що підносить освіту на новий щабель розвитку. Генеровані слухачами школи ідеї спрямовуються не на пристосування інновацій до зовнішніх трансформацій, а на уміння їх продукувати відповідно до потреб. З огляду на це, школа спонукає до оновлення змісту, форм і методів діяльності науково-методичних служб України, спрямованої на розвиток творчого, гуманістично спрямованого, раціонально мислячого фахівця системи післядипломної педагогічної освіти. Школа новаторства є гарною нагодою обмінятися досвідом, обговорити шляхи подальшого розвитку пріоритетних напрямів науково-методичної роботи, окреслити найбільш перспективні інноваційні ідеї та досягнення.

Серед генераторів ідей, що були учасниками школи: *Олійник Віктор Васильович*, ректор ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, дійсний член Міжнародної слов'янської академії освіти ім. Я. А. Коменського; *Чернишова Євгенія Родіонівна*, кандидат педагогічних наук, перший проректор – проректор із науково-педагогічної, методичної

роботи та міжнародної діяльності ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України; *Бондарчук Олена Іванівна*, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології управління ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»; *Пометун Олена Іванівна*, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, завідувач лабораторії суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України; *Віднічук Микола Антонович*, кандидат педагогічних наук, доцент, доктор філософії, ректор Рівненського ОІППО, академік УААН; *Ляхоцька Лариса Леонідівна*, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри дистанційної освіти Інституту відкритої освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України; *Жебровський Олександр Михайлович* начальник редакційно-видавничого відділу ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України; *Любченко Надія Василівна*, директор науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України; *Фасоля Анатолій Миколайович*, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії літературної освіти Інституту педагогіки НАПН України, науковий керівник лабораторії особистісно зорієнтованого навчання української літератури Рівненського ОІППО; *Ремех Тетяна Олексіївна*, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України; *Коновальчук Іван Іванович*, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільного виховання і педагогічних інновацій, докторант кафедри педагогіки Житомирського державного університету ім. Івана Франка; *Білик Надія Іванівна*, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогічної майстерності, головний редактор журналу «Імідж сучасного педагога» Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського та інші.

Результатом роботи стала бібліотечка Всеукраїнської школи новаторства, яка налічує такі тематичні збірники праць:

- «Інноваційні підходи до формування та професійного розвитку компетентності педагогічних працівників у системі неперервної освіти», 2011 р.;

- «Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища», 2011 р.;

- «Науково-методичне забезпечення діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі», 2012 р.;

- «Педагогічний досвід як фактор оновлення змісту науково-методичної діяльності в установах і закладах освіти: вектори випереджувального розвитку», 2012 р.;

- «Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в умовах компетентнісно зорієнтованої освіти», 2012 р.

Серед перспективних питань для розгляду на засіданнях Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, на нашу думку, мають бути питання, окреслені в Національній стратегії розвитку освіти України на 2012 – 2021 роки, підготовка вчителя до реалізації Державних стандартів базової і повної загальної середньої освіти, упровадження інклюзивної освіти, створення освітнього інформаційного середовища як засобу інноваційного розвитку, впровадження в практику роботи інформаційних технологій та інноваційних методик.

В. В. Вітюк,
Волинський ІППО

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Інноваційний розвиток освіти України актуалізує проблему якісного оновлення післядипломної освіти та її найважливішої складової –

системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Як відомо, від ефективної діяльності цієї системи, професійної компетентності педагогічних працівників залежить загальний рівень розвитку молодого покоління, рівень зростання його економічного і соціального статусу. Тому метою післядипломної педагогічної освіти є задоволення індивідуальних потреб громадян в особистісному та професійному зростанні, сприяння забезпеченню потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня, які здатні компетентно та відповідально виконувати посадові функції, впроваджувати новітні технології, сприяти подальшому соціально-економічному розвитку України.

Безперервне підвищення кваліфікації педагогів є цілеспрямованим, спеціально організованим процесом систематичного оновлення професійної компетентності працівників освіти, зумовленого динамікою розвитку суспільства, освіти та потребами, що впливають із особистого досвіду і специфіки діяльності педагога. Система безперервного підвищення кваліфікації педагогів забезпечує постійне збагачення працівників освіти надбаннями культури, науки та інноваційних технологій шляхом колективних та індивідуальних форм оволодіння знаннями, стимулює динаміку їхнього педагогічного мислення. Педагоги широко використовують різноманітні освітні інновації, що дає відповідний результат.

Сьогодні національна система освіти зазнає значних змін, що пов'язані із внесенням коректив у цілі, завдання та зміст освітнього процесу. Але зміни у навчальних закладах в першу чергу залежать від розвитку спеціалістів, які б могли втілювати в практичну діяльність сучасні освітні технології, найкращі результати педагогічних досліджень. В цих умовах національна система освіти стала перед необхідністю значного підвищення професійної компетентності вчителів та професійного розвитку сучасного педагога.

Сприятливі, а в ідеалі оптимальні умови загального професійного розвитку особистості вчителя забезпечує безперервна освіта. Головною

ідеєю безперервної освіти є постійний розвиток людини як суб'єкта діяльності протягом всього життя.

Для професійного розвитку педагога необхідним є:

- володіння науково-методологічними основами зі свого предмета;
- готовність до підготовки методичного забезпечення навчального процесу;
- володіння найновішою інформацією із психолого-педагогічних наук;
- володіння прийомами виховної дії на школяра;
- постійне підвищення своєї кваліфікації;
- систематична самоосвіта;
- навчання впродовж життя.

Професійний розвиток вчителя характеризується здатністю вийти за межі безперервної щоденної педагогічної практики та побачити свою професійну діяльність в цілому. Цей прорив дає змогу вчителю стати повноцінним автором, господарем свого теперішнього і майбутнього, внутрішньо приймати, усвідомлювати і оцінювати труднощі та протиріччя педагогічного процесу, самостійно і конструктивно вирішувати їх відповідно до своїх ціннісних орієнтацій, розглядати труднощі як стимул до подальшого розвитку, як переборювання власних обмежень. Усвідомлення педагогом своїх потенційних можливостей, перспективи особистості і професійного зростання спонукають до постійного експериментування, яке розуміється як пошук, творчість, можливість вибору. Вирішальним елементом цієї ситуації професійного розвитку вчителя є можливість і необхідність робити вибір, отже, відчувати свою свободу з одного боку, і відповідальність за все, що відбувається і відбуватиметься, – з іншого. Професійний розвиток вчителя проходить три стадії: самовизначення, самовираження і самореалізації.

Загальновідома така закономірність: чим вищий освітній рівень особистості, тим активніше вона прагне до продовження освіти. При цьому освіта не тільки задовольняє та розвиває професійні та духовні

потреби особистості, а й стимулює виникнення нових. Таким чином, в галузі освіти проявляється закон збільшення потреб. З іншого боку, змістовна та високоінтелектуальна праця стимулює формування потреби людини у продовженні освіти, відбиваючи її конкретні практичні інтереси, індивідуально-своєрідне розуміння потреб фахової діяльності та власних здібностей. З іншого боку, особистісні потреби в освіті дорослої людини орієнтовані на задоволення духовних запитів, підвищення загальнокультурного рівня, що, на перший погляд може бути і не пов'язано із професійним колом обов'язків, але є необхідним для розвитку особистості взагалі.

Гармонія особистості вчителя більш за все визначається, передусім мірою вимогливості і поступливості, емоційності і розсудливості, оптимізму і обережності, суворості і м'якості. Цю міру вчитель не знайде ні в яких розпорядженнях, вона пізнається лише перевіркою свого характеру в діяльності та постійним саморозвитком.

Професійний розвиток вчителів – це безперервний процес. Не можна вважати розвиток вчителя завершеним лише після його участі в роботі курсів підвищення кваліфікації або окремого методичного заходу. Ефективний професійний розвиток вчителя можливий лише за умови наступності в реалізації цієї мети під час курсів підвищення кваліфікації при обласному інституті, методичної роботи на рівні району (міста), навчального закладу та самоосвіти вчителя. Тому вихідною позицією професійного розвитку і саморозвитку вчителів можна вважати специфічні функції кожного рівня підвищення кваліфікації, які у своєму взаємозв'язку і наступності створюють систему.

Безперечно, існують певні методи професійного розвитку та саморозвитку вчителів, зокрема це: семінари-тренінги, науково-практичні семінари, навчально-тренувальні групи, тренінги, ділові, рольові та організаційно-управлінські ігри, дискусійні методи схвалення рішень, методи індивідуального консультування тощо.

Учитель на шляху до свого професійного розвитку:

- уміє слухати;

- готовий спробувати себе в чомусь новому;
- уміє демонструвати впевненість у своїх силах;
- з повагою ставиться до інших;
- прагне допомогти іншим навчитися чомусь корисному, передавати свої знання іншим;
- бажає працювати;
- реально оцінює свої можливості.

Цілеспрямована робота щодо професійного розвитку вчителів забезпечує такі позитивні зміни:

- підвищуються загальнопедагогічні та спеціальні знання і вміння вчителя, відбувається їх актуалізація;
- відбуваються зрушення в особистісному компоненті – мотивації професійної освіти та самоосвіти;
- виникає адекватна самооцінка вчителем своєї професійної компетентності та особистісних якостей;
- розкриваються творчі можливості вчителів, що відображається у їхній практичній діяльності;
- розширюється загальна культура вчителів.

До особистості педагога висувається ряд серйозних вимог. Серед них можна виділити найголовніші, без яких неможливо стати висококваліфікованим вчителем і вихователем, і другорядні, відповідність яким не є обов'язковою для педагога, але робить його особистістю, яка здатна найкраще навчати і виховувати іншу особистість.

Головними і постійними вимогами, що ставляться до педагога, є любов до роботи з дітьми, до педагогічної діяльності, наявність спеціальних знань в тій області, в якій він навчає дітей, широка ерудиція, педагогічна інтуїція, високо розвинутий інтелект, високий рівень загальної культури і моралі, професійне володіння різноманітними методами навчання і виховання дітей. Без цих перерахованих факторів успішна педагогічна робота неможлива. Всі ці властивості не є вродженими. Вони набуваються систематичною і наполегливою працею, великою роботою педагога над собою.

Другорядними, але відносно стабільними вимогами, що ставляться до педагога, є комунікабельність, артистизм, почуття гумору та інші.

Головні і другорядні педагогічні якості у сукупності станлять індивідуальність педагога, завдяки якій кожний хороший учитель є унікальною і своєрідною особистістю. Для того, щоб виховати особистість, сам педагог має бути незалежним, грамотним, ініціативним, самостійним та володіти багатьма іншими якостями, розвиваючи їх. Діяльність справжнього професіонала передбачає наукову компетентність і різноманітні чесноти. Учитель-професіонал, який виконує обов'язок добровільно і усвідомлено, на відміну від учителя-транслятора знань, який механічно виконує обов'язки, засвоює реальність морально-етичного знання і відстоює цінність своєї професії.

В усі часи було, є нині і, безперечно, не зникне ніколи прагнення людини до пізнання, до удосконалення, а висувалося сучасну термінологію, до підвищення рівня своєї компетентності. Кожен із нас (і це закономірно) надає перевагу у вирішенні особистих життєво важливих питань людям, про яких кажуть, що вони є компетентними у своїй сфері діяльності. Компетентними – означає такими спеціалістами, знання, уміння і навички яких свідчать про високий професіоналізм, професіоналізацію.

У сучасному цивілізованому суспільстві педагог є постаттю, яка потребує особливої уваги, і там, де його місце посідають недостатньо професійно підготовлені люди, страждають насамперед, діти. Це вимагає створення таких умов, щоб вчителями ставали люди, які найбільш підготовлені інтелектуально і морально до роботи з дітьми, що дано не кожній людині.

Педагогічна діяльність, яка є сплавом науки і мистецтва, за обома своїми компонентами завжди передбачає творчість, яка в практичній діяльності вчителя настільки різноманітна, що дає підстави говорити про можливі аспекти її прояву, про рівні творчості. Так, новизна в практичній роботі педагога може проявлятися: в нестандартних підходах до вирішення навчально-виховних проблем; в розробці нових методів,

форм, прийомів, засобів та їх оригінальних поєднань; в ефективному застосуванні досвіду в нових умовах; в удосконаленні раціоналізації, модернізації відомого відповідно до нових завдань; у вдалій імпровізації на основі як точних знань і компетентного розрахунку, так і високорозвиненої інтуїції та в умінні бачити різні варіанти вирішення однієї і тієї ж проблеми; у вмінні трансформувати методичні рекомендації, теоретичні положення в конкретні педагогічні дії тощо.

Минають століття, а сучасний педагог, по суті, виконує все ту ж високу місію, що й сотні років тому: допомагає учням досягнути й зрозуміти багатогранний світ, у якому вони живуть. Покликанням для справжнього учителя завжди було усвідомлене бажання виконувати це професійно.

Список використаних джерел

1. Айсмонтас Б. Б. Педагогическая психология: схемы и тесты Б. Б. Айсмонтас – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. – 208 с.

2. Драйден Г., Революція в навчанні / Р. Драйден, Д. Вос; пер з англ. М.Олійник. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.

3. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. – М. – 1990.

4. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя Л. М. Митина. – М. Academia, 2004. – 319 с.

Інтернет-ресурси

1. Програма «Зразковий вчитель SMART». – www.smartboard.com.ua

2. Митина Л. М. Профессиональное развитие и здоровье педагога: проблемы и пути решения. – [http:// www.ipk.admin.tstu.ru](http://www.ipk.admin.tstu.ru)

3. Програма міжнародного професійного розвитку вчителів. – <http://www.kmu.gov.ua>

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ

В умовах модернізації національної системи освіти актуальною є активізація інноваційної діяльності закладу освіти, яка можлива за умов наявності науково-методичного забезпечення. Тому одним із пріоритетів діяльності кафедр Запорізького ОІППО, районних методичних кабінетів є розробка та здійснення науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності закладів освіти області.

Науково-методичне забезпечення інноваційної діяльності закладів освіти області — це цільова, концептуальна, навчально-методична, рефлексивно-корекційна складові.

Цільову складову представлено метою, пріоритетами, напрямками діяльності ІППО. Метою є створення наукових і методичних засад для впровадження, розповсюдження та розробки освітніх інновацій, формування готовності педагогічних кадрів до інноваційної діяльності.

Пріоритети діяльності кафедр, РМК, менеджерів освіти з науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності: сприяння інноваційному пошуку, підтримка педагогічних ініціатив, оновлення змісту професійної підготовки освітян; створення науково-дослідницьких творчих груп, об'єднаних навколо реалізації інноваційних педагогічних ідей; координація інноваційних процесів, прогнозування, створення умов для самореалізації професійних та особистісних якостей педагогів; розвиток компетентності у вирішенні проблем, пов'язаних з інноваційними трансформаціями; збереження фізичного, морального здоров'я суб'єктів інноваційного процесу.

Відповідні напрями діяльності: інформаційно-методичне забезпечення інноваційних процесів; науково-методичний та

організаційний супровід закладів освіти, педагогів в опануванні освітніми новаціями; сприяння доцільності вибору практичних форм і методів організації інноваційних процесів; підготовка суб'єктів освіти до інноваційного пошуку; залучення освітян-практиків до різноманітних форм дослідно-пошукової роботи (науково-практичних конференцій, семінарів-презентацій діючих програм і проектів, «круглих столів» з актуальних проблем освіти, видання матеріалів за результатами апробації педагогічних новацій тощо); створення банку інформації про інноваційні розробки; розробка та організація проблемних курсів з упровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес закладу освіти (заочною й дистанційною форм).

Концептуальну складову представлено нормативно-правовими основами, принципами, концептуальною ідеєю.

Нормативно-правові основи. Інноваційна діяльність закладів освіти здійснюється відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про науково-технічну інформацію», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності».

Основними принципами є: гуманізація й інноваційність; орієнтація діяльності на державні й міжнародні пріоритети в галузі освіти; удосконалення освітньої діяльності на основі прогресивних нововведень; єдність ціннісно-освітнього змісту освіти з технологічними новаціями.

Концептуальна складова базується на конкретному розумінні поняття «інноваційна діяльність закладу освіти», яке тлумачиться як комплекс педагогічних заходів, спрямованих на розробку, поширення, застосування освітніх інновацій (вперше створених, удосконалених або застосованих освітніх, дидактичних, виховних, управлінських систем, їх компонентів, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності).

Основною концептуальною ідеєю науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності закладів освіти є створення умов для впровадження, розробки та апробації освітніх, педагогічних інновацій на

основі вивчення потреб та можливостей закладу освіти для побудови не уніфікованих освітніх закладів, а оригінальних, авторських моделей школи.

Для реалізації концептуальної ідеї розробляються: інноваційні програми й проекти формування готовності педагогічних кадрів до інноваційної діяльності; моделі ефективного розвитку загальноосвітнього навчального закладу тощо; новітні знання й інтелектуальні продукти: інноваційні курси, інноваційні освітні програми, проекти; новітні методики навчання, інноваційні освітні технології, спрямовані на реалізацію пріоритетних напрямів освіти; науково-методичних публікації з питань інноваційної освітньої діяльності; організаційно-методичні механізми, які принципово змінюють або поліпшують структуру і якість освіти.

Навчально-методичну складову представлено інформаційним, навчально-методичним забезпеченням інноваційної діяльності.

Для менеджерів освіти створено електронну бібліотеку з проблеми педагогічних інновацій, яку можна знайти на сайті КЗ «ЗОІППО» ЗОР, на кафедрі інноваційних освітніх технологій. Для обміну досвідом інноваційної діяльності керівники закладів освіти можуть скористатися «Скарбничкою педагогічних інновацій освітян Запорізького регіону», анотованим каталогом перспективного педагогічного досвіду «Здобутки освітян» тощо.

Розроблено навчально-методичні комплекси проблемних курсів, спрямованих на розвиток інноваційної компетентності педагогів «Упровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес».

Щорічно педагоги можуть взяти участь у роботі постійно діючих семінарів з проблеми інноваційної діяльності.

Рефлексивно-корекційна складова. На основі критеріїв та показників оцінки результативності інноваційної діяльності здійснюється експертиза освітніх інновацій експертною комісією при науково-методичній раді КЗ «ЗОІППО» ЗОР. За результатами рефлексії відкориговані матеріали можуть взяти участь у конкурсах та виставках (зокрема у конкурсі «Вчитель року», Національній виставці-презентації «Інноватика в

сучасній освіті»).

О. В. Варецька,
Запорізький ОІППО

ПРІОРИТЕТНІСТЬ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Сьогодення характеризується стрімким розвитком інноваційних перетворень у різних сферах життєдіяльності людини, в тому числі й соціальній. Суспільству і державі потрібні громадяни, які вміють реалізувати інтелектуальний, творчий та духовний потенціали в швидкоплинних соціокультурних та економічних умовах, люди активні, конкурентноспроможні, компетентні, здатні до змін, з гнучким критичним мисленням, що володіють універсальними способами дій на основі духовно-моральних цінностей.

Закон України «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Національна доктрина розвитку освіти тощо, Державна програма «Вчитель» декларували соціальну спрямованість модернізації української системи освіти: зміст вищої освіти має орієнтуватися на зростання соціальної ролі особистості, розвиток її соціальних якостей, підвищення активності, збагачення соціального досвіду, прищеплення навичок міжкультурної взаємодії, створення умов для соціальної адаптації та гармонізації відносин людини й суспільства.

На це спрямований Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, відмінною особливістю якого є посилення практичної життєвої орієнтованості освіти на засадах особистісно зорієнтованого, діяльнісного й компетентнісного підходів. При цьому компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей учнів. Зауважимо, що в структурі ключових компетентностей школярів значне місце посідає соціальна компетентність. Вирішення вище зазначених завдань залежить від особистісної та професійної підготовки вчителя.

Водночас галузевий стандарт вищої освіти визначає загальнонаукові, професійні (загально-професійні й спеціалізовано-професійні), інструментальні, соціально-особистісні блоки універсальних компетенцій.

З іншого боку, входження України до європейського освітнього простору обумовлює створення потужної і відповідальної системи вищої освіти, підвищення якості знань вчителів про функціонування європейських та українських соціальних інститутів, взаємодію в демократичному суспільстві, способи успішного спілкування на основі толерантного ставлення до людини, особистісної адаптації й самореалізації в сучасному соціумі, формування соціальної компетентності.

Слід зауважити, що серед ключових компетентностей для навчання впродовж життя (країни Євросоюзу, Лісабон, 2001) виокремлено загальну культуру, підприємницькі, соціальні навички. Результат аналізу класифікації ключових компетентностей дає можливість стверджувати, що відповідно до етнічних, економічних, культурних цінностей, традицій, класу, раси, статі, мови, пріоритетів освіти та ін. більшість країн у цей перелік включає соціальну компетентність (Австрія, Бельгія, Фінляндія та ін.) як один із значущих факторів, здатних забезпечити стійку життєдіяльність учителя у професійній діяльності, необхідною умовою його успішної професійної педагогічної діяльності. Завданням української освіти в умовах євроінтеграції є формування ключових компетенцій фахівців, комунікативних, організаційних здібностей, здатності до співпраці, роботи в групі, ініціативності.

Зі свого боку, соціально-економічні перетворення, зміна суспільних ціннісних орієнтирів, норм та правил, відносин у системі «індивід – соціум», соціальна невизначеність і суперечливість зумовлюють необхідність перегляду наукових позицій щодо підготовки вчителя, глибоке вивчення і узагальнення досвіду сучасної школи (В. Кудін), уведення інновацій.

Саме тому з листопада 2011 року запроваджується Національна рамка кваліфікацій як системний структурований за компетентностями

опис кваліфікаційних рівнів. Вона стала основою Концепції та Стратегії розвитку Національної системи кваліфікації, яка визначила прозорі та зрозумілі для суспільства «правила гри» щодо процесу створення, набуття, визнання й розвитку кваліфікацій в Україні відповідно до міжнародних та європейських стандартів.

З огляду на вищезазначене варто звернути увагу на той факт, що менше третини студентів (30,5 %) вважають, що робота вчителя – це їх покликання. Майже третина (32 %) студентів педагогічних вузів (за даними дослідження Центру Разумкова, квітень 2002 р.) не збираються працювати вчителями після випуску (педагогічна робота не є привабливою і престижною). Водночас в Україні спостерігається старіння педагогічних кадрів: близько 40% вчителів мають стаж роботи понад 20 років і відповідно здобули професійну освіту в умовах ідеологізованої тоталітарної держави. Як наслідок – старіння психолого-педагогічних і предметно-методичних знань, зниження трудової активності, педагогічне вигорання тощо. Натомість, відповідно до ідеї XXI століття, педагог має бути носієм освітніх і суспільних змін.

Як бачимо, відповідно до розвитку суспільства, змін характеристик і параметрів середовища виникає об'єктивна потреба у всебічному забезпеченні професійного зростання особистості, розвитку її соціальної компетентності. Саме цим пояснюється необхідність пильного ставлення держави до формування соціальної компетентності вчителів та внесення відповідних корінних змін в організацію системи післядипломної педагогічної освіти (СППО), яка за певних науково обґрунтованих організаційно-педагогічних умов може бути визначальним чинником формування соціальної компетентності вчителів, що обумовлюється СППО здатністю швидко реагувати на соціально-економічні зміни, задовольнити потребу в підготовці учителів, що працюють в умовах оновлення знань та вимог до компетентностей вчителя; розкриває широкі можливості для підвищення кваліфікації, здобуття додаткової спеціальності та поглиблення її соціального компонента, розвитку соціальної компетентності вчителя безперервно в курсовий і міжкурсний

періоди; впливу внутрішніх мотиваційних і зовнішніх чинників; передбачає активну позицію вчителя у післядипломному освітньому процесі.

Н. І. Білик,
Полтавський ОІППО
ім. М. В. Остроградського

РЕГІОНАЛЬНА ШКОЛА НОВАТОРСТВА ЯК ШКОЛА ВИРОЩУВАННЯ ВЧИТЕЛЯ-НОВАТОРА

У педагогіці міцно утвердилося положення, що центральною фігурою в школі є вчитель і що від його підготовки, ерудиції та якості роботи у вирішальній мірі залежить успіх навчання та виховання.

Про визначальну роль учителя в освіті та вихованні учнів свідчать численні приклади шкільної практики і висловлювання багатьох педагогів. Видатний український математик і педагог з Полтавщини М. В. Остроградський писав: «Хороший учитель породжує хороших учнів» [5].

У школах працює чимало вчителів, які домагаються високої якості навчання і виховання, виявляють значну методичну творчість, збагачують передовий педагогічний досвід минулого і роблять значний внесок у розвиток теорії та практики навчально-виховного процесу, багатьом із них надано почесні звання «заслужений учитель України», «вчитель-методист», «старший учитель».

Однак вищим рівнем професійної діяльності вчителя є педагогічне новаторство. У перекладі з лат. «новатор» означає оновлювач, тобто людина, яка формулює та реалізує нові прогресивні принципи, ідеї, прийоми в тій чи іншій сфері діяльності. Це відноситься й до педагогічного новаторства [1], яке включає внесення й реалізацію нових, прогресивних ідей, принципів і прийомів у процесі навчання та виховання і значно змінює й підвищує їх якість. На відміну від майстерності та творчості, які можуть охоплювати досить широку сферу діяльності,

новаторство переважно стосується окремих вузлових навчально-виховних проблем і завдань. Однак це не означає, що воно відіграє другорядну роль, оскільки справляє вплив на всю систему навчання і виховання, істотно перебудовуючи та підвищуючи їх ефективність. Новаторство в педагогічній роботі, як в інших сферах людської діяльності, є справжнім відкриттям, важливим винаходом, і навіть більше – інтелектуальним і життєвим подвигом учителя [2].

Важливу роль у цьому напрямі відіграє Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти та низка заходів, проведених на базі Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти протягом 2011 – 2012 рр.: Всеукраїнський науково-практичний семінар «Педагогічний досвід як фактор оновлення змісту науково-методичної діяльності в установах і закладах освіти: вектори випереджувального розвитку»; червневі студії з теми «Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в умовах компетентнісно зорієнтованої освіти» тощо.

З метою реалізації положень Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, відповідно до листа ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України від 26.06.2012 року № 01 – 02 / 392 «Про рекомендації щодо участі у заходах науково-методичного супроводу професійного розвитку керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у межах діяльності Консорціуму закладів післядипломної освіти в 2012 / 2013 навчальному році» було створено Полтавську регіональну школу новаторства (РШН) та розроблено її Положення [3]. Поява РШН – це вияв необхідності сучасного ефективного науково-методичного супроводу системи післядипломної педагогічної освіти з вирішення завдань розвитку й забезпечення стратегічних і тактичних дій щодо постійного вдосконалення фахової майстерності освітян Полтавської області.

Педагогічна проблема РШН — «Впровадження технологій новаторської діяльності в контексті розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у післядипломній освіті».

Метою діяльності РШН є посилення новаторського руху в освітньому просторі регіону, виявлення, популяризація педагогічних технологій, проектів тощо та всебічне впровадження їх у педагогічну практику, підвищення фахового рівня керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти Полтавської області.

Робота РШН відбувається за такими напрямками:

- розвиток професійної компетентності педагогічних працівників, підвищення результативності та якості навчально-виховного процесу завдяки впровадженню нових педагогічних технологій і методик науково-методичного забезпечення діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі;

- визначення актуальних потреб щодо науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності педагогічних працівників;

- організація підвищення професійного рівня слухачів РШН на науково-методичних засадах шляхом залучення до роботи в ній науковців та фахових викладачів і методистів;

- нові форми впровадження і поширення передового педагогічного досвіду як необхідна умова створення інноваційного освітнього середовища;

- бібліотеки Полтавщини на допомогу розвитку освіти в регіоні;

- діяльність методичних служб в умовах єдиного освітнього простору;

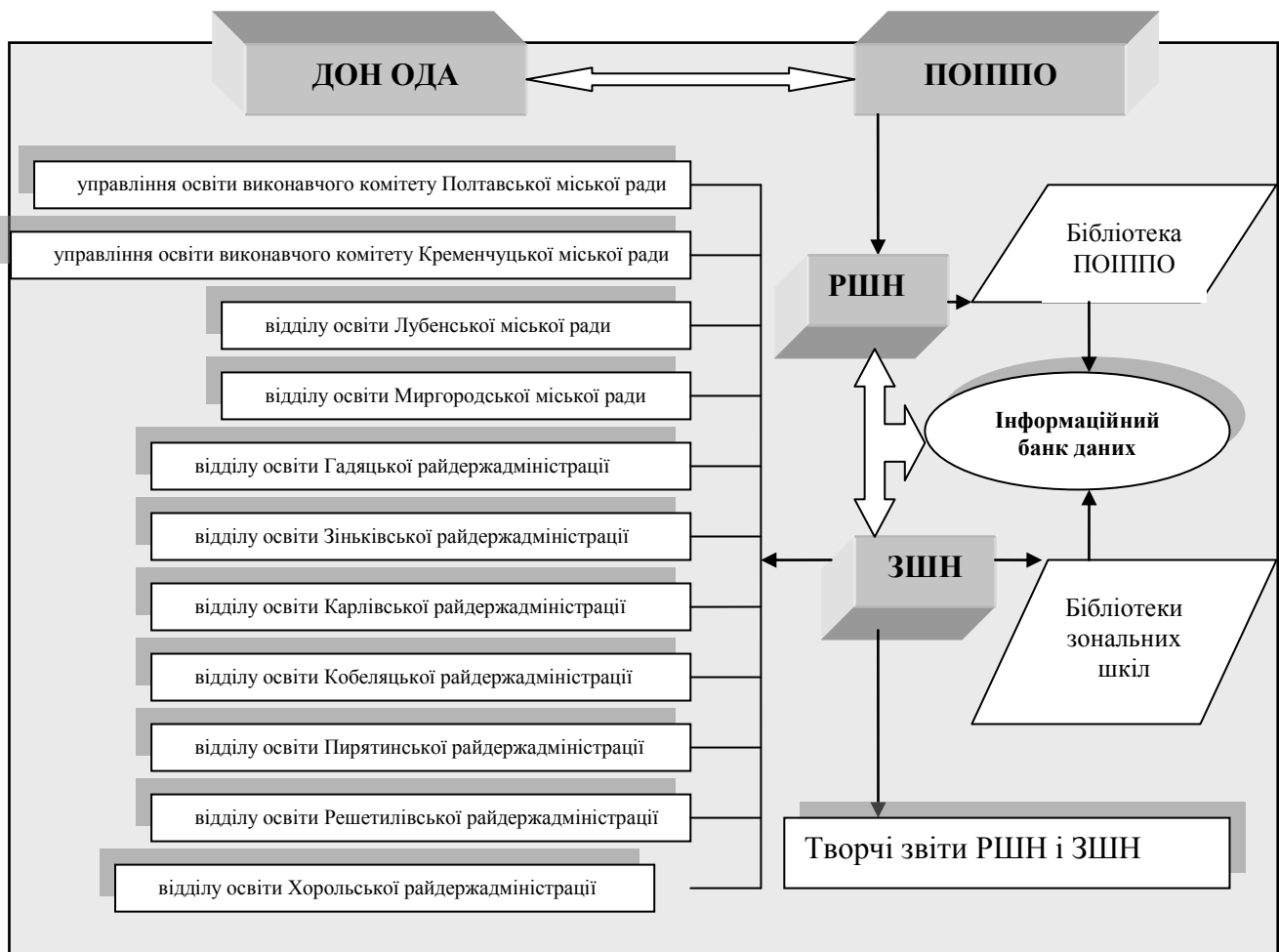
- організація роботи зональних шкіл новаторства (ЗШН) Полтавського регіону.

Основними завданнями РШН є:

- вивчення й популяризація інноваційних педагогічних технологій, вирішення проблем оновлення й модернізації науково-методичного забезпечення навчальних закладів області;

- пропаганда перспективних моделей новаторського досвіду з актуальних проблем педагогічної та управлінської діяльності;
- підвищення фахової компетентності й педагогічної майстерності педагогічних та управлінських кадрів;
- організація професійної взаємодії та співпраці фахівців з питань післядипломної педагогічної освіти з різних регіонів України, обмін досвідом роботи ЗШН;
- сприяння створенню інноваційного освітнього простору післядипломної педагогічної освіти завдяки упровадженню досягнень психолого-педагогічної науки в освітній процес навчальних закладів області.

Регіональна школа новаторства тісно співпрацює із зональними школами новаторства (ЗШН), створеними на базі рай(міськ)методкабінетів визначених управлінь освіти виконавчих комітетів і відділів освіти міських рад і райдержадміністрацій. Модель організації та функціонування шкіл новаторства в Полтавському регіоні має такий вигляд

Діяльність РШН та ЗШН здійснюється за такими етапами:

I етап – навчально-тренувальний (2012 р.):

- 1.1. Участь у роботі ВШН.
- 1.2. Організація роботи РШН та ЗШН.
- 1.3. Формування та планування роботи РШН.
- 1.4. Проведення обласного фестивалю «Золотий фонд уроків Полтавщини».

II – творчо-пошуковий (2013 – 2014 рр.):

- 2.1. Методичні студії РШН
- 2.2. Методичні студії ЗШН
- 2.3. Створення сайту РШН.
- 2.4. Створення інформаційного банку даних.
- 2.5. Проведення науково-практичних семінарів, конференцій.

III – рефлексійний (2015 р.):

- 3.1. Педагогічні мости між ЗШН.
- 3.2. Видавнича продукція РШН, ЗШН.
- 3.3. Творчі звіти ЗШН.

Одним із інформаційних партнерів РШН є Всеукраїнський науково-практичний освітньо-популярний журнал «Імідж сучасного педагога». З метою науково-методичного супроводу професійного розвитку керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у 2012 році було видано такі тематичні спецвипуски: № 2 – «Реалії продуктивної освіти»; № 6 – Реалізація компетнісного підходу у початковій освіті»; № 8 – «Професійний розвиток педагога в Україні та зарубіжжі»; № 9 – «Інформатична компетентність педагога»; № 10 – «Модернізація післядипломної педагогічної освіти» (підготовлений спільно з КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»).

Організаційно-методичними формами діяльності РШН можуть бути: науково-практичні конференції, методичні фестивалі, семінари-практикуми, лекції, тренінги, форуми, «круглі столи», консультації, творчі звіти тощо; презентації авторських лабораторій, опорних навчальних закладів; моделювання навчальних занять; обговорення й рецензування педагогічних та управлінських проектів; методичні фестивалі; виставки педагогічних ідей і технологій; створення творчих груп з педагогів, які бажають розробити методичний матеріал за певною темою; створення «проблемних» груп для вивчення й аналізу конкретної педагогічної проблеми; самостійна робота запрошених до участі в РШН і ЗШН для опрацювання відповідної літератури, застосування у навчально-виховному процесі окремих інноваційних методів, прийомів, засобів, форм роботи, елементів інноваційних технологій тощо.

Щорічно у межах роботи РШН проводиться розгляд методичних напрацювань. До координаційної ради подаються матеріали, які презентують досвід щодо використання сучасних педагогічних технологій, інноваційних методів навчання та виховання у навчальних закладах області з метою створення електронної бази новаторського досвіду.

На першому етапі діяльності РШН було проведено фестиваль «Золотий фонд уроків Полтавщини» у мережі Інтернету [4]. Надійшло 165 заявок, з яких подано авторських розробок 134 із 24 міст/районів Полтавської області за 23 навчальними предметами (табл. 1):

Табл.1

Кількісні показники представлених матеріалів
на фестиваль за навчальними предметами

№ з/п	Навчальний предмет	К-сть уроків	№ з/п	Навчальний предмет	К-сть уроків
1	Початкові класи	23	12	Математика	14
2	Українська мова	4	13	Хімія	3
3	Українська література	14	14	Фізика	5
4	Російська мова	4	15	Астрономія	1
5	Світова література	14	16	Інформатика	4
6	Етика	1	17	Географія	3
7	Історія	8	18	Біологія	10
8	Англійська мова	11	19	Основи здоров'я	3
9	Французька мова	1	20	Художня культура	1
10	Німецька мова	2	21	Музичне мистецтво	2
11	Фізична культура	2	22	Захист Вітчизни	1
			23	Трудове навчання	3

Роботи учасників фестивалю переглянули незалежні експерт-предметники та члени журі. 19 найкращих мультимедійних уроків виставлено на сайт ПОІППО (див. кафедра педагогічної майстерності, Фестиваль). Базовий стандарт технічного забезпечення уроків становлять: комп'ютер, мультимедійний проектор, звукові колонки, інтерактивна дошка.

Усі учасники отримають сертифікати про участь у фестивалі «Золотий фонд уроків Полтавщини», а переможці – Подяки ПОІППО, чиї уроки відповідають номінації «Мультимедійний урок». А також деякі з них будуть надруковані у журналі «Імідж сучасного педагога» для популяризації мультимедійних уроків та їх авторів.

Фестиваль «Золотий фонд уроків Полтавщини» – це відкриття нових імен учителів-новаторів і двосторонній процес навчання як учителів, так і методистів, викладачів інституту та ін.

Мультимедійний урок є осмисленим цілісним продуктом, а не випадковим набором слайдів. Розробник повинен перетворити кожен з епізодів на самостійну дидактичну одиницю (наприклад, див. уроки А. І. Лебеда, вчителя англійської мови Миргородської спеціалізованої школи I–III ступенів № 5, Ю. В. Петренка, вчителя математики та інформатики Новокочубеївської ЗОШ I–III ступенів Чутівського району,

Л. А. Томи, учителя української мови та літератури Супрунівського НВК Полтавського району).

Проведення цього Фестивалю виявило як позитивні, так і негативні сторони.

Позитивні:

1. Мультимедійні уроки містять багатий фактичний та ілюстративний матеріал, який може бути використаний у навчальних цілях, уроки мають чітке дидактичне призначення, педагогічну спрямованість, адекватно відповідають навчальній програмі й легко активізуються на комп'ютері.

2. Помітний високий рівень творчого потенціалу окремих учителів, їхній новаторський рух.

3. Відзначено активну участь учителів початкових класів, математики, української та світової літератури, біології, англійської мови.

4. Проведено колосальну роботу вчителями щодо підбору матеріалів до уроків та їх оформлення.

5. Спостерігається високий професіоналізм учасників Фестивалю.

Негативні:

1. Не всі учасники чітко усвідомлюють призначення мультимедійного уроку: його можна використовувати для вивчення нового матеріалу, подання нової інформації; закріплення пройденого, відпрацювання навчальних умінь і навичок; повторення, практичного застосування отриманих знань, умінь, навичок; узагальнення, систематизації знань.

2. На жаль, ще не всі вчителі готові до проведення мультимедійних уроків, тому спостерігається методична та комп'ютерна безпорадність окремих учителів щодо створення такої форми.

3. На низькому рівні навчально-методичне забезпечення інтерактивними дошками навчальних закладів.

4. Перевантаження конспектів уроків зайвими матеріалами.

5. Більшість учителів не відрізняють мультимедійний урок від уроку з частковим використанням комп'ютера, електронних презентацій, відеоматеріалів, інтерактивної дошки.

Висновки:

1. Слід широко використовувати найкращі зразки мультимедійних уроків у своїй роботі вчителями області.

2. Необхідно диференціювати слухачів за їхніми можливостями і проводити навчання на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо організації їхньої роботи з інтерактивною дошкою.

3. У новостворених ЗШН провести навчальні семінари-практикуми для вчителів щодо створення та пропаганди мультимедійних уроків.

4. Виникла нагальна потреба створення фонду найкращих уроків учителів Полтавщини шляхом проведення фестивалю, із поступовим збільшенням номінації новітніх форм проведення уроків.

Продовженням діяльності ВШН стало проведення 13 грудня 2013 року Всеукраїнської інтернет-конференції «Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма підвищення фахової майстерності: проблеми, перспективи розвитку», яку проводив ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Спостерігалася активна участь обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти Вінницької, Волинської, Донецької, Житомирської, Київської, Кіровоградської, Рівненської, Сумської, Полтавської областей, що, безумовно, є дієвою підтримкою інноваційної діяльності ВШН.

Завдячуємо В. В. Олійнику, ректору ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Є. Р. Чернишовій, першому проректору, Н. В. Любченко, директору Науково-методичного центру ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, координатору ВШН, за організацію новаторського руху в післядипломній педагогічній освіті України, що, на нашу думку, стане рухомою силою подвижництва цікавих інноваційних ідей у чинній системі.

Сподіваємося на подальшу тісну співпрацю з іншими ІППО з обміну досвідом у вищезазначеному напрямі.

Пропонуємо проведення Всеукраїнського науково-практичного «круглого столу» «Проектування процесу навчання педагогічних працівників з андрагогічних позицій регіональної школи новаторства»

(27 вересня 2013 року) та Міжнародної веб-конференції з Республікою Білорусь з проблеми «Теорія та практика підвищення кваліфікації педагогічних працівників» (31 жовтня 2013 р.)

Література:

1. Білик Н. І. Новаторський поклик початкових класів Полтавщини / Н. І. Білик, М. П. Крилевець // Імідж сучасного педагога. – 2012. – № 6. – С. 1–8 (рубрика «Журнал у журналі»).

2. Мозгаров Л. В. Учитель и качество образования / Л. В. Мозгаров, В. П. Панасюк // Педагогика. – 2007. – № 1. – С. 66–72.

3. Наказ Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації «Про створення регіональної школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти» № 37 від 26.11.2012.

4. Наказ Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського «Про проведення обласного фестивалю «Золотий фонд уроків Полтавщини» № 1402 від 21.11.2012 р.

5. Харламов И. Ф. Педагогика : учебник / И. Ф. Харламов. – 7 - е изд. – Мн. : Университетское, 2002. – 560 с.

С. І. Макаренко,
Донецький ОІППО

**ШКОЛА НОВАТОРСТВА –
ІННОВАЦІЙНА ФОРМА НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІВ - НОВАТОРІВ**

Зміна ролі людини в сучасному суспільстві висуває нові вимоги до якості її освіти. З огляду на пришвидшення темпів старіння фахових знань унаслідок появи нової інформації, вимоги до кваліфікації спеціалістів постійно зростають і потребують безперервного оновлення. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті [1] одним із пріоритетних напрямів державної політики визначає розвиток системи

безперервної освіти та навчання впродовж життя. Проект Концепції розвитку системи освіти впродовж життя в Україні визначає *навчання впродовж життя* як процес навчання за будь-якими формами (формальне, неформальне, інформальне), рівнями (підрівнями, циклами) та періодами (тривалістю) впродовж усього життя людини [2].

Таке навчання має стати ключовим фактором у сферах зайнятості й соціального забезпечення, економічного зростання й конкурентоспроможності, та обов'язково – у сфері освіти. Адже забезпечувати навчання громадян впродовж життя, здійснюючи практичну реалізацію освітньої політики держави, спроможні педагоги, здатні до постійного вдосконалення в процесі власної неперервної освіти. Як зазначає М. О. Лазарєв, *неперервна освіта* – це процес, що складається з базової і подальшої освіти, передбачає на другому етапі послідовне чергування навчальної діяльності в системі спеціально створених освітніх закладів із професійною діяльністю. Цілеспрямоване здобуття та вдосконалення людиною знань, умінь, навичок, здібностей впродовж всього життя (у навчальних закладах, шляхом самоосвіти) – цілісний процес, що забезпечує поступовий розвиток творчого потенціалу особистості [4].

Проект Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти [3] наголошує на необхідності вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників на засадах неперервності; поєднання національних освітніх традицій, регіональних особливостей та найкращого світового досвіду; гнучкості в реагуванні на суспільні зміни; інноваційності.

У Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти сформовано інноваційне освітнє середовище, в якому створюються умови для неперервної освіти педагога-професіонала, майстра, педагога-новатора. З цією метою переглянуто традиційний зміст освіти, форми, методи й технології навчання, змінено концептуальний базис освіти дорослих. Серед інноваційних моделей роботи з молодими творчими методичними та педагогічними кадрами – Відкритий університет

інноваційної педагогіки, в рамках якого працює Школа молодого творчого педагога-новатора дошкільної освіти. Така очно-дистанційна, модульно-продовжена модель курсового підвищення кваліфікації – творча школа професійного зростання освітян-дошкільників Донеччини. Одним із напрямів її діяльності є навчання педагогів, оскільки шлях до професійної майстерності – у поєднанні теорії та практики, упровадженні нових технологій здійснення освітньо-виховного процесу, мотивації молодих педагогічних працівників до інноваційної діяльності. Та головне завдання всіх шкіл Відкритого університету – розвиток творчих сил педагогів, виховання фундаторів розвитку педагогічної майстерності.

Неперервність педагогічної освіти учасників Школи в міжкурсний, міжтестастійний період забезпечила Школа новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти Донецької області, створена в 2012 році на базі Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Обласна школа діє у складі Всеукраїнської школи новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти. Її метою є виявлення, популяризація інноваційних педагогічних технологій та всебічне впровадження їх у педагогічну практику, а також підвищення фахового рівня керівних і педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів Донецької області.

Школа новаторства поєднує у своєму складі 37 високоосвічених, прогресивних та ініціативних педагогів-новаторів Донецької області, серед яких 7 (19 %) – методисти міських (районних) методичних кабінетів, 4 (10,8 %) – завідувачі ДНЗ, 16 (43 %) – вихователі - методистів, сім (19 %) – вихователі, є 1 (4,1 %) практичний психолог, 1 (4,1 %) музичний керівник та 1 (4,1 %) вчитель-логопед. З них 24 особи (64,8 %) мають першу кваліфікаційну категорію, 9 (24,3 %) – Вищу та 4 учасники (10,9 %) – другу кваліфікаційну категорію

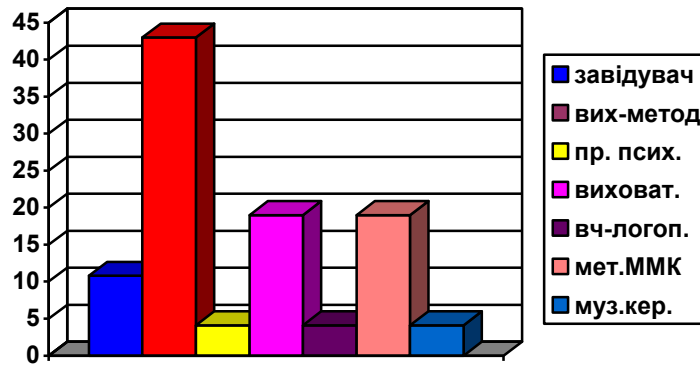

Рисунок 1. Якісний склад учасників Обласної школи новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти

Робота Обласної школи новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти в 2012 році відбувалася за трьома напрямками. Зокрема, здійснювалося підвищення професійного рівня учасників з питань теорії, нормативно-правового забезпечення та психолого-методичного супроводу інноваційної діяльності дошкільного закладу. Розглянуто систему організації експериментальної роботи в ДНЗ як засіб оновлення змісту і форм освітнього процесу відповідно до нових Державних стандартів дошкільної та початкової освіти. Окреме засідання присвячене розробці, вивченню й оформленню перспективного педагогічного досвіду як джерела інноваційної діяльності.

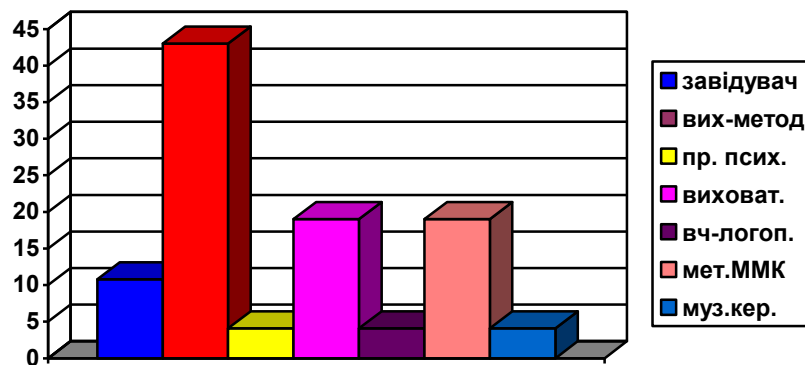

Рисунок 2. Освітній рівень учасників Обласної школи новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти

Теоретичні питання супроводжувалися «Колажем педагогічного досвіду», що розкривав і пропагував перспективні моделі організації педагогічної діяльності. Так, протягом року учасники ознайомилися з

досвідом роботи окремих педагогів і педагогічних колективів ДНЗ області з таких тем: «Монтессорі-педагогіка в сучасному дитсадку та початковій школі»; «Упровадження методики раннього розвитку дітей Глена Домана в практику роботи сучасного дошкільного закладу»; «Формування світогляду дошкільників засобами художнього слова в інтегрованому просторі дошкільного навчального закладу» (за методичним посібником: Гавриш Н., Безсонова О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 256 с., 80 с. іл.).

За «круглим столом», присвяченим Всеукраїнському дню дошкілля, педагоги-новатори обмінялися досвідом експериментального впровадження в роботу дошкільних закладів регіонального практичного посібника «Розвивайко» й системи роботи за ним. Були презентовані авторські посібники, створені на основі «Розвивайка»: «Мандруємо містом Шахтарськом з Розвивайком»; «Подорож Розвивайка та Оленки містом Костянтинівка»; «Громадянське виховання дошкільників за участю хлопчика-Розвивайка»; «Розвивайко у Країні Спортландія»; «Розвивайко в піщаній країні»; «Вчимося малювати разом з Розвивайком»; «Розвивайко в Космосі»; «Захоплива подорож Гнома-Економа й Розвивайка»; «Віртуальний дитячий садочок Розвивайка «Скоро до школи!».

Підвищення фахової майстерності та творчості учасників Обласної школи новаторства здійснювалося засобами ділових ігор, «мозкового штурму», моделювання, проектування та ін. Постійно презентувалися матеріали педагогів-лауреатів і переможців конкурсів: «Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності дошкільного закладу» (редакція журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу»); «Дні здоров'я у дошкільному закладі» (редакція журналу «Медична сестра дошкільного закладу»); обласного конкурсу «Кращий працівник року» в галузі дошкільної освіти; обласного конкурсу «Навчальний заклад року – 2012» за номінацією «Дошкільний навчальний заклад: підготовка дітей 5 – 6 - річного віку до школи».

Підводячи підсумки роботи Школи новаторства за 2012 рік, учасники визначились із подальшим планом роботи й завданнями, а також оновленими формами роботи Школи на наступний рік (вебінари, педагогічні мости із зональними Школами новаторства, виїзні засідання тощо – для різних категорій учасників). Розглянуті матеріали готуються до друку.

Досвід організації роботи Школи новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти Донецької області довів, що неперервна освіта створює умови для доповнення і поглиблення професійної підготовки фахівців з дошкільної освіти, забезпечує можливість їх переходу до нового рівня професійної компетенції та творчості на основі наступності навчання.

У процесі роботи Школи забезпечується принцип керованого переходу від стихійної організації інноваційного пошуку до формування нових умов управління інноваційним розвитком. Параметрами такого управління є стратегічна спрямованість, перспективність, інтенсивність, професійність та компетентність, інформативність та соціокультурна активність.

Отже, така форма є інноваційною щодо неперервного вдосконалення професійної майстерності та розвитку творчості педагогів-новаторів з дошкільної освіти в оновленому освітньому просторі.

Література:

1. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті // Освіта України. – 2001 . – №1. – С.22 - 25.
2. www.niss.gov.ua/articles/252/
3. www.irf.ua/files/ukr/programs/edu/conc.doc
4. Лазарєв М. О. Основа педагогічної творчості: навчальний посібник / М. О. Лазарєв. – Суми: ВВП «Мрія», 1995. – 212 с.

В. М. Петечук,
Закарпатський ІППО

ВСЕУКРАЇНСЬКА ШКОЛА НОВАТОРСТВА В ДІЇ

Створення школи новаторства є вагомим внеском у формування інноваційного середовища в регіоні.

Соціальні перетворення в українському суспільстві докорінно змінили орієнтації в галузі освіти. Нова освітня філософія передбачає

спрямування навчально-виховного процесу на формування духовного світу особистості, утвердження загальнолюдських цінностей, розкриття і розвиток потенційних можливостей, здібностей учнів. Для того, щоб розв'язати актуальні проблеми освіти, необхідне широке впровадження технологій, які були б спрямовані на розвиток творчих сил, здібностей і нахилів особистості.

Сьогодні педагоги та вчені схиляються до думки, що традиційні форми навчання застаріли, вони не можуть оволодіти увагою сучасних школярів, яких потрібно зацікавити та здивувати. Сучасна школа покликана застосовувати модель навчання, що формує і розвиває самостійність мислення і пізнавальних інтересів учнів та їх творчих здібностей і базується на діалозі та взаємодії.

Творча особистість — це та цілісна людська індивідуальність, яка виявляє розвинені творчі здібності, творчу мотивацію, творчі вміння що забезпечують їй здатність породжувати якісно нові матеріали, технології та духовні цінності, які певною мірою зміцнюють людину духовно.

Завдання педагога — управляти процесами творчого пошуку, йдучи від простого до складного: створювати ситуації, що сприяють творчій активності та спрямованості школяра, розвивати його уяву, асоціативне мислення, здатність розуміти закономірності, прагнення постійно вдосконалюватися, розв'язувати дедалі складніші творчі завдання.

Ще Конфуцій сказав: «Марне навчання без думки, небезпечна думка без навчання.» Цей аспект включає в себе технологію формування критичного мислення. Вона заснована на творчій співпраці вчителя та учня й орієнтована на розвиток в учнів аналітичного підходу до будь - якої ситуації. Ця технологія розрахована не на запам'ятовування, а на постановку проблеми, пошук способів її розв'язання.

Закарпатська область, як і вся Україна, вливається в потік найважливішої особливості нашого часу — переходу до інформаційного суспільства. Відбувається залучення загальноосвітніх навчальних закладів до світового інноваційного процесу в умовах широкої модернізації сучасної освіти. Інноваційна діяльність кожного навчального

закладу, пошук та розробка ефективних методів навчання і виховання учнів, управління навчальним процесом та професійним розвитком педагогів є важливим чинником цього процесу. Перед школами відкривається можливість ознайомлення зі світовим передовим досвідом і вироблення власної стратегії розвитку.

Одним із шляхів побудови ефективної моделі інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу є програма інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів «Школи-новатори». На Закарпатті є 58 таких шкіл, які координує Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти. «Школи-новатори» створюють власну модель інноваційного розвитку школи, що дає змогу підвищити рівень інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів області та оптимізувати процес навчання з урахуванням сучасних світових тенденцій і перспектив розвитку інформаційного суспільства, сформуванню умінь і навичок, необхідних учням для життя у XXI столітті, створити необхідні передумови для підвищення ефективності та якості освіти.

Розвиток школи новаторства є інструментарієм розбудови інноваційного освітянського середовища в Закарпатській області. Одним з таких напрямків вбачається розвиток школи новаторства шляхом організації системи підготовки вчителя на базі Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти, яка дала б змогу йому реалізувати свої інноваційні напрацювання шляхом створення випускних робіт слухачами курсів підвищення кваліфікації на електронних носіях. Такі електронні розробки вчителів можуть скласти базу Всеукраїнського каталогу досвіду педагогічних ідей, яка була б доступною освітянам України. Тому всеукраїнська інтернет онлайн конференція «Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма підвищення фахової майстерності: проблеми, перспективи розвитку» без сумніву є поштовхом до реалізації розбудови післядипломної педагогічної освіти в цьому напрямку.

В. В. Химинець,

ІННОВАЦІЙНА ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ЮРИДИЧНИЙ СУПРОВІД

Розвиток культури, ефективність економіки, соціально-економічний прогрес і добробут населення значною мірою визначаються рівнем і ефективністю творчої діяльності суспільства в цілому. Творча інтелектуальна діяльність є однією з рушійних сил розвитку цивілізації.

Сучасна освіта має готувати людину здатну жити в надзвичайно глобалізованому і динамічно змінному світі, сприймати його змінність як суттєву складову власного способу життя. Глобалізація, трансформаційні процеси та неперервна інформаційна змінність обумовлюють включення людини в дуже складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних і швидких рішень. Саме тому основна увага у педагогічних колективах має приділятися питанням подолання консерватизму в підходах до навчально-виховної діяльності та існуючих стереотипів педагогічної праці та процесу мислення учасників процесу навчання і виховання. Тільки інноваційна за своєю сутністю освіта може виховати людину, яка живе за сучасними законами глобалізації, є всебічно розвиненою, самостійною, самодостатньою особистістю, керується в житті власними знаннями і переконаннями.

Педагогічні інновації – це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем. Прямим продуктом інновацій є: нові навчальні технології, оригінальні виховні ідеї, форми та методи виховання, нестандартні підходи в управлінні. Побічним продуктом інновацій є: зростання педагогічної майстерності вчителя і керівника школи, рівня його культури, мислення, світогляду [1].

Під інноваційним розвитком освіти слід розуміти комплекс створених та запроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи. Такий складний психолого-

педагогічний процес вимагає чітко спланованих системних дій з боку всіх освітянських структур, які сукупно становлять основу інноваційної політики.

На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна школа, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок від покоління до покоління, від учителя до учня, не встигає за темпами їх нарощування. Значна частина знань, які освоюють учні, була здобута людством 200 - 400 років тому. Сучасна школа недостатньо розвиває здібності, необхідні їй випускникам для того, щоб самостійно самовизначитися у глобалізованому та надзвичайно динамічно змінному світі, приймати обґрунтовані рішення щодо свого майбутнього, бути активними, конкурентноспроможними і мобільними суб'єктами на ринку праці. Головними недоліками традиційної системи освіти є породжені нею невміння і небажання дітей активно вчитися, несформованість ціннісного ставлення до власного розвитку, освіти та соціуму в цілому.

Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення та прогнозування на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на активні та конструктивні дії в швидкозмінних ситуаціях.

Ці тенденції свідчать, що головною функцією освіти є всебічний розвиток людини. Освіта має забезпечити кожному, хто навчається, широкі можливості для здобуття таких умов розвитку та підготовки до життя:

- знань про людину, природу і суспільство, що сприяють формуванню наукової картини світу як основи світогляду та орієнтації у виборі сфери майбутньої практичної діяльності;
- досвіду комунікативної, розумової, емоційної, фізичної, трудової діяльності, що сприяє формуванню основних інтелектуальних, трудових,

організаційних і гігієнічних умінь та навичок, необхідних у повсякденному житті для участі у суспільному виробництві, продовженні освіти та самоосвіти;

- досвіду творчої діяльності, що відкриває простір для розвитку індивідуальних здібностей особистості та забезпечує її підготовку до життя в умовах соціально-економічного та науково-технічного прогресу;

- досвіду суспільних і особистісних відносин, які готують молодь до активної участі в житті країни, створення сім'ї, планування особистого життя на основі ідеалів, моральних та естетичних цінностей сучасного суспільства.

Освіта є тим соціальним інструментом, завдяки якому передаються і реалізуються базові культурні цінності та цілі розвитку суспільства. Освіта виступає активним прискорювачем культурних змін і перетворень у суспільному житті і в окремій людині. Освіта є способом соціалізації особистості й забезпечення наступності поколінь, середовищем спілкування та залучення до світових цінностей, досягнень науки і техніки. Освіта прискорює процес розвитку і становлення людини як особистості, суб'єкта та індивідуальності, забезпечує формування духовності в людині та її світогляду, ціннісних орієнтацій і моральних принципів.

Право власності є основним невід'ємним правом людини і громадянина, що набувається з народження і визначається 41 статтею Конституції України. Більш повно це питання регулюється цивільним законодавством України, а саме 35 главою Цивільного Кодексу України (ЦКУ).

Під власністю звичайно розуміють право володіти, користуватися й розпоряджатися об'єктом власності. Розрізняють матеріальні й нематеріальні об'єкти власності. Інтелектуальна власність у широкому розумінні означає закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах. Інтелектуальна діяльність — це творча діяльність, а творчість — це цілеспрямована розумова робота людини, результатом якої є щось

якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю, унікальністю. Чим вище інтелектуальний потенціал індивідуума, тим цінніше результати його творчої діяльності — інтелектуальна власність. Інтелектуальна власність має двоїсту природу. З одного боку, творець (автор) об'єкта інтелектуальної власності має виняткову можливість розпоряджатися цим результатом на свій розсуд, а також передавати це право іншим особам, тобто воно подібно до права власності на матеріальні об'єкти (майнового права). З іншого боку, поруч із майновим правом існує деяке духовне право творця на результат своєї творчої роботи, так зване авторське право. Тобто автор має одночасно сукупність особистих немайнових (моральних) прав, які не можуть відчужуватися від їх власника і майнових прав. Інакше кажучи, якщо майнове (економічне право) на результат творчої роботи може бути відділене від творця (передано іншій особі в обмежене або необмежене користування), то моральне (немайнове) право автора невідділено від творця й ніколи не може бути передано іншій особі. Майнові й особисті (немайнові) права на результат творчої діяльності взаємозалежні і найтіснішим чином переплетені, утворюючи нерозривну єдність. Подвійне трактування права — найважливіша особливість інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність має свою істотну специфіку, що полягає в нематеріальній природі об'єктів права інтелектуальної власності, творчому характері праці по їх створенню, тобто це інститут власності на нематеріальні блага його суб'єктів. І тут не зовсім придатна класична тріада правомочності власника, що здійснює звичайні майнові права, оскільки, відчужуючи, наприклад, об'єкт своєї інтелектуальної власності, його творець не позбавляється тим самим усяких прав на нього, а набувач не одержує можливості на свій розсуд змінювати цей об'єкт і узагалі вважати його винятково своїм. Тим більше, що у власність інших осіб переходять, як правило, не об'єкти права інтелектуальної власності, а матеріальні носії науково-технічних ідей і художніх образів (конкретні картини, видання, технічна документація).

Залежно від особливостей об'єктів права інтелектуальної власності

можна виділити чотири її різновиди: авторське право і суміжні права; право на відкриття; промислова власність (право на винахід, корисну модель, промисловий зразок, що називають також патентним правом); інші результати творчої діяльності, використовувані у виробництві (право на товарний знак, знак обслуговування, фірмове найменування, охорону селекційних досягнень, топології інтегральних схем, інтересів володаря «ноу-хау»).

Об'єкти права інтелектуальної власності варто відрізнити від матеріального носія, у якому виражений твір або інший результат інтелектуальної праці. Якщо право на об'єкти інтелектуальної власності належить тільки авторам і їхнім законним спадкоємцям, то право власності на матеріальні носії, у яких представлено твір, може належати необмеженому колу осіб, але вже не на правах інтелектуальної власності, а в порядку звичайного майнового права. Тобто право інтелектуальної власності є правом на результати інтелектуальної діяльності, які відповідають вимогам, встановленим чинним законодавством [2].

Результати науково-технічної діяльності визнаються об'єктами інтелектуальної власності лише на підставі їх кваліфікації і видання правоохоронного документа на них. Результати інтелектуальної діяльності стають об'єктами права інтелектуальної власності лише за умови, що вони визнані законом такими. ЦКУ усі результати інтелектуальної діяльності поділяє на дві основні групи [3]:

1) твори науки, літератури і мистецтва, виконання, фонограми, відеограми та програми мовлення становлять одну групу, що охороняється авторським правом і суміжними правами;

2) результати науково-технічної творчості та прирівняні до них становлять другу групу — об'єкти промислової власності, які охороняються правом промислової власності або патентним правом.

Таким чином, право, яке охороняє результати інтелектуальної діяльності, становить підгалузь цивільного права України — право інтелектуальної власності. Воно у свою чергу поділяється на два розділи

— авторське право і суміжні права та право промислової власності. Сукупність правових норм, які здійснюють охорону інтелектуальної власності, є правами в об'єктивному значенні. Особисті немайнові і майнові права, які належать конкретному суб'єкту інтелектуальної власності, є правом інтелектуальної власності і в суб'єктивному значенні.

Авторське право поширюється на твори науки, літератури і мистецтва, на всі інновації, що стали результатом творчої діяльності, незалежно від призначення і достоїнства продукту, а також від способу його вираження. Закон не оцінює інноваційний продукт, він його тільки захищає. Підлягає захисту як плід творчості генія, так і простий продукт примітивної праці: міра розумової праці, обсяг, внутрішній зміст роботи не мають значення.

Важливо відрізнити власне продукт, що має нематеріальну сутність, від форми його втілення (наприклад, рукопис, малюнок, нотний запис тощо). Зв'язок створеного інтелектуального продукту зі своїм матеріальним носієм може бути нерозривним (наприклад, картина, скульптура). Авторське право на інтелектуальний продукт зберігається навіть у випадку смерті автора (матеріального носія), в якому він втілений. Звичайно, практичне значення це має лише тоді, коли, наприклад, збереглися копії чи репродукції втраченого твору мистецтва, коли літературний чи музичний твір може бути ким-небудь відтворений по пам'яті тощо.

На практиці до об'єктів інтелектуальної власності освітян, сьогодні прийнято відносити [4]: літературні та художні твори; підручники, монографії, навчально-методичні посібники, наукові публікації тощо; інноваційні педагогічні технології; комп'ютерні програми; виконання певних педагогічних прийомів і т.д., які підготовлені та видані вчителями і використовуються в навчально-виховному процесі.

Наша держава виробила основні засади інноваційної політики, державної підтримки інноваційних проектів та структур, що забезпечують інноваційний розвиток України. У 1999 р. Верховною Радою схвалено Концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України. Основу

нормативної бази інноваційної діяльності в освіті становлять Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про науково-технічну інформацію», «Про наукову і науково-технічну експертизу» [5,6].

Щодо важливості організації інноваційної діяльності наголошується в окремих державних документах. Так, Комплексним планом заходів розвитку загальної середньої освіти на 1999 – 2012 роки (Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.1999 р. № 348) передбачається розробити і впровадити ефективні моделі управління ЗНЗ; розробити та затвердити регіональні програми розвитку загальної середньої освіти; забезпечити проведення наукових досліджень з актуальних проблем підготовки педагогічних кадрів, їхньої діяльності та професійного вдосконалення. Загальні збори НАПН України прийняли Постанову (від 11.04.2003 р.) щодо необхідності здійснити науково-методичне забезпечення підготовки вчителів до інноваційної діяльності.

Рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 29.05.2003 р. затверджено «Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня у сфері освіти», заплановано розробити прогноз та програми розвитку освіти і науки та план конкретних заходів щодо реалізації зазначених пріоритетних напрямів діяльності у сфері освіти. До пріоритетних напрямів інноваційної діяльності у сфері освіти ввійшли такі: інноваційні технології навчання; інтерактивні методи навчання з використанням інформаційних технологій; створення комп'ютерно-орієнтованих методів навчання з різних предметів і навчальних дисциплін; розробка і впровадження новітніх дидактичних моделей та технологій профільного навчання; розробка програмових засобів навчального та наукового призначення, новітніх програм, підручників, посібників та методичних матеріалів нового покоління, в тому числі – електронних.

Нормативну підтримку інноваційної педагогічної діяльності забезпечують Положення «Про порядок здійснення інноваційної освітньої

діяльності» (Наказ МОН України від 17.11.2000 р. № 522) та Положення «Про експериментальний загальноосвітній заклад» (Наказ МОН України від 20.01.2002 р. № 114). В цих документах рекомендовано таку структуру організації інноваційної діяльності [5,6]:

- розроблення інновацій у системі освіти, визначаються суб'єкти інноваційної ініціативи;
- ухвалення рішення про організацію та проведення експерименту, безпосередні етапи проведення експерименту;
- ухвалення рішення про розширення бази, внесення змін у програму дослідно-експериментальної роботи, припинення, завершення експерименту; поширення та застосування інновацій у системі освіти;
- виявлення передумов щодо проведення апробації, прийняття рішення про масове поширення інновацій у системі освіти, виявлення засобів зберігання інформації про інновації та їх застосування у системі освіти, також джерела фінансування інноваційної освітньої діяльності.

Положенням визначено такі рівні інноваційної освітньої діяльності, як всеукраїнський, регіональний, рівень окремого навчального закладу та закладу післядипломної освіти. У п. 1.5 Положення підкреслюється, що інноваційна освітня діяльність регіонального рівня може здійснюватися у системі освіти окремого регіону (області) і передбачає: апробацію інновацій, розроблених під час експериментів регіонального рівня; експериментальну перевірку продуктивності і можливості застосування інновацій. Положенням надається відповідна автономність регіонам щодо здійснення освітньої інноваційної діяльності.

У чинному законодавстві України про освіту закріплено право навчальних закладів здійснювати інноваційну освітню діяльність. Таке право надається Законом України «Про загальну середню освіту» загальноосвітнім навчальним закладам. Відносини юридичних та фізичних осіб, що ініціюють та ведуть інноваційну освітню діяльність регулюються положенням «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», яким закріплюється право автора на розроблену інновацію, регламентуються дії учасників інноваційного освітнього процесу.

Коллективом працівників Науково-методичного центру середньої освіти Міністерства освіти і науки України спільно з науковцями НАПН України розроблено Положення «Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (Наказ МОН України від 20.01.2002 р. № 114), що уточнює норми Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності стосовно загальноосвітніх навчальних закладів [6].

Сьогодні правом на інноваційну освітню діяльність користуються передусім навчальні заклади. Участь у ній беруть наукові установи (як розробники наукових ідей та підходів) і органи управління освітою, що регулюють процес внесення інновацій в освітню практику, підтримують інноваційну освітню діяльність фінансово та організаційно. Можна стверджувати, що центральні та місцеві органи державної виконавчої влади є головними інвесторами освітянської галузі та інноваційної освітньої діяльності. Проте ця підтримка є недостатньою, особливо це стосується інноваційних перетворень у системі загальної середньої освіти. Парадоксальною є ситуація, коли експериментальна робота у загальноосвітніх навчальних закладах, що здійснюється на всеукраїнському рівні за наказами Міністерства освіти і науки України, не фінансується з коштів державного бюджету, хоча відповідно до чинного законодавства у такому випадку саме держава має виступати замовником науково-дослідної роботи, інноваційного продукту, що може бути розроблений за її підсумками. Натомість фінансування експериментів всеукраїнського рівня, апробації освітніх інновацій покладається на місцеві органи державної виконавчої влади або на самих інноваторів, яким доводиться шукати інвесторів для підтримки своїх інноваційних проектів.

Незважаючи на певні здобутки у сфері інституційного забезпечення розвитку інноваційного процесу в освіті, інноваційна освітня діяльність потребує утворення структур, що координуватимуть її у масштабах цілої галузі та окремих регіонів, здійснюватимуть експертизу інноваційних освітніх проектів та інновацій, а також інвестуватимуть певні ресурси бодай у найбільш значущі інноваційні освітні проекти, допомагатимуть

авторам інновацій не лише у їх розробці, але й поширенні серед освітян. Такі повноваження можуть бути делеговані вже існуючим структурам, що потребуватиме відповідного нормативно-правового забезпечення, перерозподілу та концентрації бюджетних коштів. Зокрема, варто подумати про роль і місце інститутів післядипломної педагогічної освіти у координації інноваційної освітньої діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах регіонів, здійсненні експертизи регіональних інноваційних проектів.

Не буде перебільшенням стверджувати, що інноваційний розвиток освіти гальмується неготовністю багатьох педагогів та керівників до інноваційної освітньої діяльності, сприйняття та застосування інновацій. Ця проблема стає надзвичайно актуальною останнім часом, коли набули поширення нові інноваційні освітні технології, застосування яких відповідає потребам і запитам сучасної учнівської молоді, надає конкурентні переваги навчальним закладам.

Продуктивність і педагогічна доцільність пропонованої інновації перевіряється шляхом постановки формулюючого експерименту, що може проводитися на базі навчальних закладів, органів управління освітою тощо. Для отримання дозволу на проведення експерименту автор інноваційної ініціативи звертається до відповідного органу управління освітою із заявкою на експеримент [5,6]. Орган управління освітою організовує експертизу заявки на проведення експерименту, що встановлює можливість і доцільність проведення експерименту. Останнє передбачає у тому числі інвестування в інноваційний проект коштів, інших матеріальних і нематеріальних ресурсів або їх залучення.

Після завершення експерименту орган управління освітою здійснює експертизу його результатів, що визначає ступінь їх інноваційності, продуктивність розробленої за підсумками експерименту інновації, можливість і доцільність її застосування освітянами. Якщо експертна комісія доходить висновку, що інновація є педагогічно доцільною, її варто поширити у системі освіти, орган управління освітою приймає рішення про апробацію інновації, – її обмежене розповсюдження з метою

перевірки можливості масового застосування в освітній практиці.

За підсумками апробації інновації орган управління освітою визначається відносно доцільності її масового розповсюдження у системі освіти, що передбачає:

- тиражування інновації з урахуванням права власності на неї;
- застосування інновації усіма бажаними освітянами, які мають для цього відповідну підготовку та володіють належними засобами;
- зберігання інформації про інновацію на різних носіях, забезпечення доступу до неї усіх зацікавлених осіб.

Загалом, можна констатувати, що інноваційний освітній процес підкоряється власним законам і в той же час є відображенням загальних тенденцій інноваційного розвитку України. На інноваційну діяльність впливають, зокрема, такі фактори, як державна освітня політика, чинне законодавство, рівень розвитку інфраструктури, готовність освітніх інституцій та безпосередньо освітян до нововведень.

Література

1. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. В. В Химинець—Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.
2. Шманько І. І., Про інтелектуальну власність вчителів та учнів. Талапканич М. І., Шманько І. І., – Ужгород: ЗІППО, 2007. – 188 с.
3. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями на 10 лютого 2010 року. - К., 2010. - 260 с.
4. Метод як засіб пізнання. Шманько І. І Химинець О. В., Химинець В. В., Петечук В. М.. – Ужгород: ЗІППО, 2010. – 244 с.
5. Положення «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (наказ МОН України № 522 від 17.11.2000) Освіта України. – 2001. – № 6. – С. 1 - 4.
6. Положення «Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (Наказ МОН України № 114 від 20.01.2002). – К., 2002. – 8 с.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Вступ. *Актуальність* дослідження обумовлено тим, що аналіз стану наукової розробленості і практичної реалізації засад розвитку інформаційної компетентності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) демонструє наявність фундаментального *протиріччя* між ключовою (розподіленою) природою інформаційної компетентності і неадекватною їй традиційною моделлю підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ, що передбачає розвиток інформаційної компетентності як відносно незалежного компетентнісного утворення переважно у ході вивчення одного або декількох окремих навчальних модулів.

Метою дослідження є розробка, теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності модернізованої моделі розвитку інформаційної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ у системі підвищення кваліфікації, яка була б позбавленою вищезазначеного протиріччя.

При розширенні традиційної педагогічної термінології до такого її обсягу, який задовольняв би вимогам компетентнісного освітнього підходу, виникає декілька термінологічних проблем, пов'язаних одна з одною:

- проблема іменування *окремих* професійно-значущих якостей особистості;
- проблема іменування *системи* професійно-значущих якостей особистості;
- проблема іменування *діяльнісної галузі*, у якій людина має

здатність діяти завдяки наявності у неї системи професійно-значущих якостей.

Отже, першим завданням дослідження було уточнення значень концептів і впорядкування понятійного апарату, принаймні, в рамках і для потреб цього дослідження. Результати виконання завдання є такими.

Окремі якості особистості нами називаються термінами, запозиченими із традиційного педагогічного понятійного апарату. Узагальнено вони іменуються *елементарними складовими компетентності* або *елементами* компетентності.

Здатність людини ефективно та результативно діяти у певній галузі ми називаємо *компетентністю*, диференціюючи термін у міру необхідності.

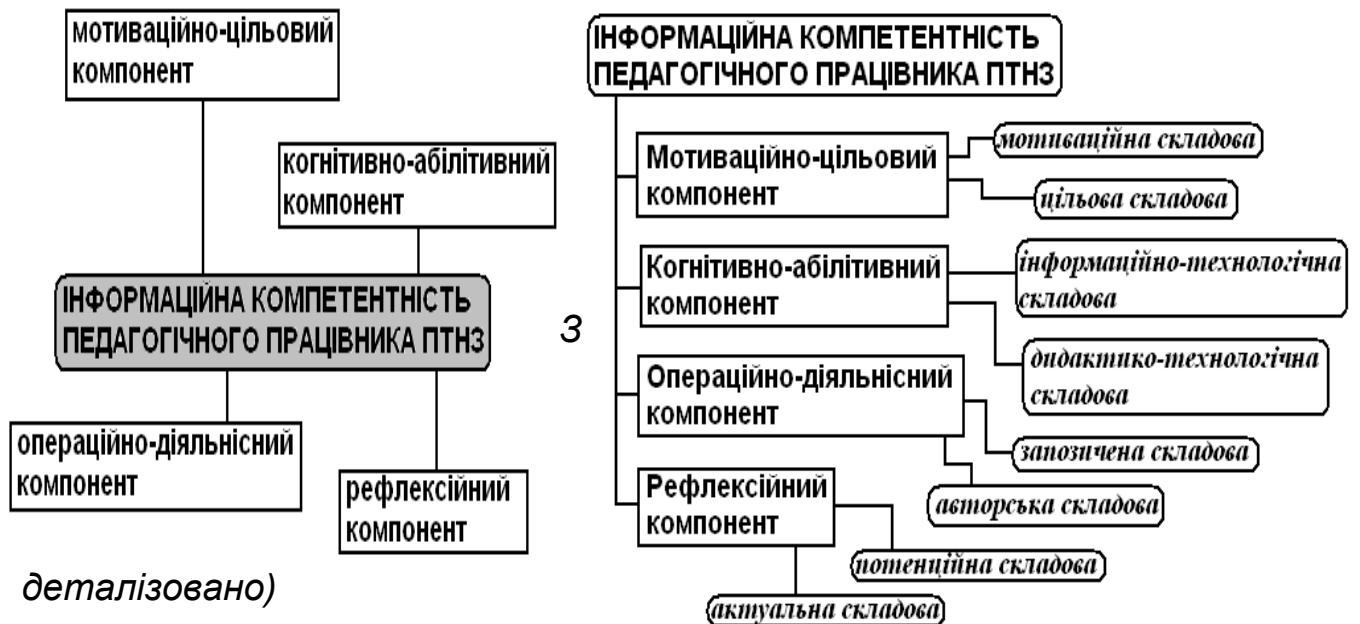
Галузь, в якій людина має актуальну здатність діяти завдяки наявності в неї відповідної компетентності називається нами *компетенцією*. Докладніше трактує обговорюване питання публікація автора [1].

Другим завданням дослідження є *визначення* інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ і побудова *моделі* цієї компетентності.

Узагальнюючи досвід вивчення інформаційної компетентності педагогів у вітчизняній та зарубіжній науково-педагогічній літературі, ми пропонуємо *під інформаційною компетентністю педагогічного працівника професійно-технічного навчального закладу розуміти його здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології для здійснення професійної діяльності (пошук і накопичення інформації, її впорядкування і зберігання, аналіз і поширення інформації, створення і розповсюдження авторської інформації тощо)*.

Готової до використання моделі інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ нам знайти не вдалося. Тому, враховуючи попередній науковий досвід, узагальнюючи суттєві ознаки об'єкта дослідження і відкидаючи другорядні та несуттєві його властивості, нами складено цілісне уявлення про феномен інформаційної компетентності

педагогічного працівника професійно-технічного навчального закладу у вигляді моделі інформаційної компетентності педагога ПТНЗ (рис. 1).

Докладніше модель інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ описано у публікації автора (у співавторстві) [2].

Наявність констатованого вище теоретико-методологічного протиріччя спричиняє необхідність проведення констатувального емпіричного дослідження для отримання відповіді на два запитання:

- чи проявляються у традиційній моделі на рівні освітніх результатів негативні наслідки протиріччя;
- якщо негативні наслідки протиріччя у традиційній моделі на рівні освітніх результатів проявляються, то *яким саме чином*.

Таке констатувальне емпіричне дослідження було реалізовано у освітньому середовищі інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України. Використання цього освітнього середовища як бази констатувального емпіричного дослідження дає можливість вирішити два суттєвих організаційних завдання:

- забезпечити регіонально-географічну репрезентативність емпіричних даних;
- забезпечити контингентну (за категоріями педагогічних працівників) репрезентативність емпіричних даних, адже випадкова емпірична вибірка

формується з представників домінуючої частини генеральної сукупності.

Було анкетовано 254 представники емпіричної вибірки *на завершальному етапі підвищення їхньої кваліфікації*. Зміст анкети та технологію інтерпретації результатів анкетування розроблено на підставі запропонованої нами моделі інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ і (мотиваційний аспект) адаптованої нами методики К. Замфір у модифікації А. О. Реана. Розроблена нами анкета у сукупності з технологією інтерпретації результатів анкетування утворюють інструмент оцінювання (за дихотомічною шкалою) показників рівня розвиненості інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ, які названо далі.

РС (0 / 1) — рівні розвиненості складових кожного з компонентів інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ (0 — низький, 1 — високий). Оскільки модель інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ містить 4 компоненти, кожний з яких має дві складові, то показник є двійковим кортежем довжини 8.

НАК (1 / 0) — наявність нормальної асиметрії розвиненості компонентів інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ (1 - асиметрія є, 0 - асиметрії немає). Показник є двійковим кортежем довжини 4.

ААК (1 / 0) — наявність аномальної асиметрії розвиненості компонентів інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ (1 — асиметрія є, 0 — асиметрії немає). Показник є двійковим кортежем довжини 4.

РК (0 / 1) — рівні розвиненості компонентів інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ (0 — низький, 1 — високий). Оскільки модель інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ містить 4 компоненти, то показник є двійковим кортежем довжини 4.

Р (0 / 1) — рівень розвиненості інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ (0 - низький, 1 — високий). Показник є числом (0

або 1).

НА (0 / 1) — загальний рівень нормальної асиметрії розвиненості інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ (0 - низький, 1 — високий). Показник є числом (0 або 1).

АА (0 / 1) — загальний рівень аномальної асиметрії розвиненості інформаційної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ (0 - низький, 1 — високий). Показник є числом (0 або 1).

Подана нижче таблиця. один містить результати статистичного узагальнення даних констатувального емпіричного дослідження (показано моди сукупностей індивідуальних значень вищеназваних показників).

Табл. 1

Компонент	Складова	РС	РК	НАК	ААКР	НА	АА	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Мотиваційно-цільовий	Мотиваційна	1	1	1	0	1	1	0
	Цільова	0						
Когнітивно-абілітивний	Інформаційно-технологічна	1	1	1	0			
	Дидактико-технологічна	0						
Операційно-діяльнісний	Запозичена	1	1	1	0			
	Авторська	0						
Рефлексійний	Потенційна	1	1	1	0			
	Актуальна	0						

Отже:

1. Низький рівень у емпіричних результатах аномальної асиметрії розвиненості інформаційної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ свідчить про предметну співрозмірність (а одже — і предметну придатність) нашої моделі інформаційної компетентності.

2. Негативні наслідки констатованого вище теоретико-методологічного протиріччя виявляються на рівні освітніх результатів *не у низькому рівні розвиненості* інформаційної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ, а у *дисгармонії її розвиненості* (про що свідчить високий рівень показника нормальної асиметрії)

На представленому рівні дослідження доведено: протиріччя між

ключовою (розподіленою) природою інформаційної компетентності і невиправданим автономно-модульним уявленням про неї, існуючи на теоретичному та методологічному рівні, проектується на конкретно-предметний рівень, спричиняючи негативні наслідки у практиці системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ — диспропорцію розвиненості їхньої інформаційної компетентності.

Такий стан речей потребує створення модернізованої моделі розвитку інформаційної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ у системі підвищення кваліфікації. Представлення результатів вирішення цього завдання виходить за рамки обсягу даного виступу, тому буде подано далі.

Література:

1. Загорний М. П. Генезис понять «компетентність», «професійна компетентність «та» професійна компетентність педагога» у вітчизняній та світовій педагогічній науці і практиці навчання дорослих / М. П. Загорний // Імідж сучасного педагога . - № 1 (110). - 2011. - С.3 - 5.

2. Чміль А. І. Структура і зміст інформаційної компетентності педагогічного працівника професійно-технічного навчального закладу / А. І. Чміль, М. П. Загорний // Вісник післядипломної освіти: збірник наук праць. — № 4 (17). — 2011. — С.183 — 189.

О. В. Колісник,
КВНЗ «Харківська
академія
неперервної освіти»

**ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЛАСНИХ
КЕРІВНИКІВ ІЗ ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ РЕПРОДУКТИВНОГО
ЗДОРОВ'Я**

Нині у суспільстві спостерігається тенденція до загострення соціально-економічних, психолого-педагогічних та медико-біологічних

факторів, які детермінують деструктивну поведінку молоді. Статистичні дані показують зростання чисельності дітей із порушенням норм поведінки та тих, які відносяться до «групи ризику», долучаються до раннього алкоголізму, наркоманії, проституції; збільшується питома вага протиправної, агресивної, насильницької поведінки підлітків під дією алкогольного та наркоманійного сп'яніння. Ці фактори негативно впливають на фізичний та психічний розвиток дитини зокрема на стан її репродуктивної системи.

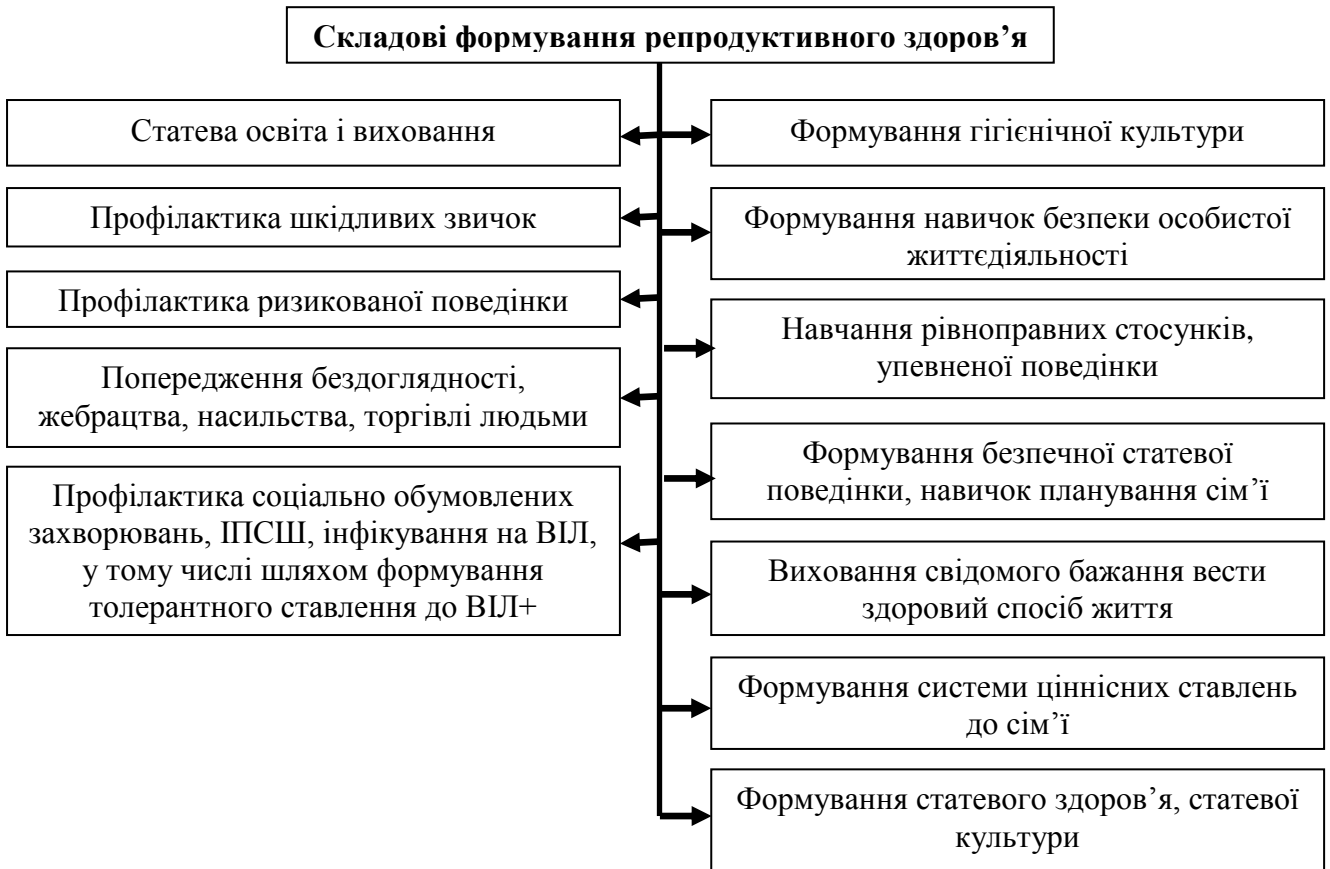
Отже, проблема збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління, у тому числі репродуктивного, поліпшення статевої освіти, формування безпечної сексуальної поведінки, а також виховання в учнівській молоді свідомого позитивного ставлення до здорового способу життя набуває особливої важливості в умовах сучасного суспільства і розглядається як необхідна умова збереження репродуктивного потенціалу нації.

Аналіз наукових та методичних джерел показує, що в освітянській галузі йде пошук шляхів розв'язання вищезазначених проблем. У сучасній психолого-педагогічній літературі проблеми превентивного виховання молоді, педагогічні засади валеології, збереження здоров'я школярів, формування здорового способу життя дітей та підлітків висвітлені в роботах І. Беха, Т. Бойченко, Е. Булич, М. Гончаренко, Г. Даниленка, Н. Денисенко, О. Дубогай, О. Жабокрицької, С. Кириленко, С. Лапаєнко, С. Кондратюк, Ю. Мельника, І. Муравова, В. Оржеховської, С. Свириденко, І. Суцєвої, В. Шахненка та ін. Питанням надання психологічної підтримки підліткам у процесі соціалізації присвячені дослідження Л. Аксьонова, С. Белічева, В. Бочарова, М. Галагузова, І. Дементьєва, Р. Овчарова, Л. Оліфіренка та ін.

Процес формування репродуктивного здоров'я учнівської молоді ми розглядаємо як одну зі складових превентивної виховної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі, яка також складається з багатьох напрямів роботи (рисунок).

В умовах недостатньої забезпеченості навчальних закладів

спеціально навченими педагогами, які підготовлені до якісного здійснення превентивного виховання молоді значна частка превентивної просвітницької роботи лягає на плечі класного керівника.

Складові превентивної виховної діяльності щодо формування репродуктивного здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів

Сьогодні вкрай актуальним є кваліфіковане й повноцінне здійснення профілактичної роботи, пропаганда здорового способу життя. Робота з питань формування репродуктивного здоров'я, сексуальної культури має свої важливі особливості. Педагог, який здійснює таку діяльність, має бути компетентним у питаннях фізіологічних та психологічних особливостей розвитку людського організму, можливих негативних впливів на функціонування репродуктивної системи, сучасних засобів контрацепції, методів збереження та відновлення репродуктивного здоров'я тощо.

Ми вважаємо, що компетентність у питаннях формування здорового способу життя школярів є невід'ємною складовою загальної професійної підготовки сучасного вчителя. Така діяльність потребує високого рівня

психолого-педагогічної та власної здоров'язбережувальної компетентності вчителів. При цьому важливу роль відіграють особистісні характеристики педагогічного працівника, його власні настанови щодо здорового способу життя.

На жаль, результати досліджень, проведених Центром формування здорового способу життя у 2010–2012 роках із метою вивчення ефективності організації превентивної роботи в навчальних закладах Харківської області та готовності педагогів до здійснення такої діяльності показують недостатній рівень компетентності класних керівників із вищезазначених питань.

В анкетуванні взяли участь 238 учнів 8–11 класів та 157 класних керівників.

Досліджуючи, наскільки педагогічні працівники усвідомлюють необхідність проведення превентивного навчання і виховання, широту питань, які мають бути охоплені при цьому, класним керівникам було запропоновано запитання «Превентивна освіта, на вашу думку, охоплює питання». Аналіз відповідей показав, що менше половини (33 %) опитаних класних керівників пов'язують превентивну освіту з питаннями формування репродуктивного здоров'я дітей.

Серед форм превентивної роботи, які найчастіше використовуються в умовах загальноосвітнього навчального закладу, було названо бесіди (88% педагогів, 83 % учнів), тренінги (76 % педагогів, 50 % учнів), зустрічі з фахівцями (67 % педагогів, 38 % учнів), лекції (36 % педагогів, 39% учнів), турніри, конкурси (64 % педагогів, 37 % учнів), проектна діяльність (39 % педагогів, 21 % учнів), ділові ігри (58 % педагогів, 28 % учнів), «круглі столи» (36 % педагогів, 28 % учнів).

Проте щодо володіння методикою здійснення превентивної освіти і виховання на засадах розвитку життєвих навичок (ООЖН) 22 % класних керівників відповіли, що мають деяку інформацію, 77% – знайомі з теоретичними та психологічними основами цієї методики, 18 % опитаних брали участь у тренінгах колег, тільки 9% пройшли відповідне навчання і мають сертифікат, 13 % респондентів повідомили, що мають особистий

досвід проведення заходів у формі тренінгу, однак, лише 10 % змогли назвати, яким питанням вони були присвячені.

68 % опитаних класних керівників зазначили, що у своїй роботі використовують діагностичні методи оцінювання ефективності превентивних заходів. Але тільки 50 % із них змогли назвати інструментарій цих досліджень (анкетування, опитування або тестування).

Рівень сформованості особистісної здоров'язбережувальної компетентності багатьох педагогічних працівників також не є достатнім.

Це підтверджують результати експрес-опитування щодо пріоритетності здоров'я в особистісній ієрархії цінностей педагогічних працівників, які здійснюють виховну превентивну діяльність у навчальних закладах.

В опитуванні взяли участь 96 педагогічних працівників (заступники директорів з виховної роботи, класні керівники).

Респондентам пропонувалося проранжувати за вагомістю якості, що сприяють ефективній діяльності педагога, а саме: високий рівень знань з предмета, який викладають, психолого-педагогічна майстерність, любов до дітей, потреба в самоосвіті, контактність і комунікативні навички, високий рівень фізичного і психічного здоров'я, громадянська активність, інноваційний стиль мислення, лідерські якості, соціальна адаптованість, знання психолого-вікових особливостей учнів, прагматизм. Найвищий ранг – 1, найнижчий – 12.

Аналіз відповідей показав, що найбільша кількість респондентів надали вищі ранги (від 1 - го до 3 - го) любові до дітей, високому рівню знань з предмета, який викладають, психолого-педагогічній майстерності.

Серед опитаних тільки 10% надали 1 - й ранг високому рівню фізичного і психічного здоров'я; 50 % надали цьому показнику ранги від 1 - го до 6 - го; 30 % віднесли цей показник на 10 – 12 місце. Загальний ранг показника «високий рівень фізичного і психічного здоров'я» в групі – 6 - й.

«Соціальній адаптованості» надали 1 - й ранг лише 2 %

респондентів, 29 % надали цьому показнику ранги від 1 - го до 6 - го; 35 % віднесли цей показник на 10 - 12 місця. Загальний ранг показника в групі виявився 10 - м.

Отже, педагогічні працівники, які безпосередньо здійснюють виховну превентивну і здоров'язбережувальну діяльність у школі, декларують здоров'я як найважливішу цінність. Проте в ієрархії якостей, які сприяють ефективній професійній діяльності, високий рівень власного здоров'я, у тому числі соціального, посідає далеко не перше місце, що свідчить про низьку особисту здоров'язбережувальну компетентність педагогічних працівників.

Недостатній рівень сформованості педагогічної компетентності з питань формування здорового способу життя, превентивної освіти у класних керівників є причиною відсутності системи у проведенні превентивної роботи, знижує її ефективність.

На вирішення цих проблем спрямована діяльність Центру формування здорового способу життя КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти».

Розроблена і запроваджена система науково-методичної роботи у міжкурсовий (міжтестастійний) період щодо підвищення компетентності різних категорій педагогічних працівників (у тому числі класних керівників) з питань формування здорового способу життя, превентивної освіти учнівської молоді, яка передбачає такі форми: секційні засідання керівників районних (міських) методичних об'єднань класних керівників, тимчасові творчі колективи вчителів, різні типи семінарів, дні аналізу і регуляції (ДАРи), конференції, тренінги тощо.

Завдання підвищення ефективності виховної діяльності з питань формування репродуктивного здоров'я учнів розглядаються під час:

- спецкурсів-тренінгів «Використання новітніх технологій у роботі сучасного класного керівника. Напрямок «Превентивна освіта та формування репродуктивного здоров'я» для класних керівників;
- спецкурсів-тренінгів «Основи здоров'я» для вчителів основ здоров'я;

- спецкурсів-тренінгів «Профілактика ризикованої поведінки і ВІЛ/СНІДу» за проектом «Школа проти СНІДу»;

- постійно діючих тематичних обласних семінарів «Репродуктивне здоров'я – невід'ємна складова здоров'я нації та збереження сталого розвитку суспільства» для різних категорій педагогічних працівників. Проводиться спільно з Обласним центром планування сім'ї та репродукції людини (з 2003 року навчання пройшли 335 педагогічних працівників);

- обласних постійно діючих семінарів-тренінгів «Формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних дітей в умовах навчального закладу» за проектом «Дитина заслуговує на щасливе майбутнє» («Покращення життя ВІЛ-позитивних дітей та їх сімей») для різних категорій педагогічних працівників. Проводиться спільно з Харківським обласним відділенням Всеукраїнської благодійної організації «Люди, які живуть з ВІЛ/СНІДом» (з 2009 року навчання пройшли 320 осіб).

Цілеспрямована робота щодо забезпечення науково-методичного супроводу виховної діяльності з питань формування репродуктивного здоров'я учнівської молоді сприяє:

- оновленню форм і методів роботи Центру формування здорового способу життя щодо підвищення педагогічної компетентності педагогів,

- які здійснюють виховну діяльність у ЗНЗ;

- створенню системи роботи Центру формування здорового способу життя за цим напрямом;

- збільшенню кількості педагогічних працівників, які пройшли навчання на засадах розвитку життєвих навичок щодо формування здоров'я (у тому числі репродуктивного) учнівської молоді (але їх кількість залишається недостатньою);

- актуалізації означеної проблеми серед педагогічної громадськості, підвищенню зацікавленості та відповідальності класних керівників за її вирішення;

- активізації навчально-виховного процесу, насиченню його інноваційними та інтерактивними технологіями;

- розширенню співпраці навчальних закладів із фахівцями інших галузей (у тому числі з питань формування репродуктивного здоров'я).

Висновки:

1. Вирішення першочергових завдань сучасної школи з питань формування здорового способу життя у дітей та учнів, створення здоров'язберігаючого освітнього середовища вимагає удосконалення системи післядипломної освіти щодо підвищення професійної компетентності педагогічних працівників за цим напрямом.

2. Поєднання педагогічного (для передачі мінімального, але необхідного обсягу принципово нових знань і практичних навичок) і андрагогічного (для забезпечення вдосконалення компетентності) підходів до професійного зростання педагогів є запорукою ефективного превентивного навчання і виховання школярів.

3. Всеукраїнська школа новаторства має забезпечити обмін досвідом щодо ефективного використання новітніх освітніх технологій, у тому числі – з питань формування здорового способу життя, репродуктивного здоров'я, превентивної освіти та пошук нових шляхів вирішення педагогічних проблем для забезпечення більш якісного підвищення кваліфікації педагогічних працівників у курсовий та міжкурсний періоди.

Література

1. Антоненко И. А. . Половое воспитание и репродуктивное здоровье подростков : Метод. рекомендации Антоненко И. А., / И. А Антоненко , О. А Ольховская , Е. Н. Потамоснева , О. В. Прибылова , Н. Г. Рахмаил , О. П. Федорова , Н. А. Холодова . Ольховская О. А. Потамоснева Е. Н., – Харьков: ХОНМИБО, 2003. – 40 с.

2. Бережна Т. І. Методичні рекомендації для заступників директорів із виховної роботи, класних керівників, психологів, соціальних педагогів щодо організації роботи з питань збереження репродуктивного здоров'я в навчальноосвітніх навчальних закладах / Т. І. Бережна // Безпека життєдіяльності. – 2006. – № 10. – С. 8 – 11.

3. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: наук. видання. / Бех І. Д. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.

4. Бойченко Т. Є. Здоров'язберегаюча компетентність: Підходи до вивчення, основні ознаки. / Т. Є. Бойченко Моніторинг здоров'я школярів: міжсекторальна взаємодія лікарів, педагогів, психологів: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Харків: ДУ«ІОЗДП АМНУ». – 2009. – С. 132 - 136.

5. Волкова І. В., Деякі аспекти вивчення компетентності педагогічних працівників Харківської області з питань формування основ здорового способу життя / І. В. Волкова , О. В. Колісник , І. Г. Сіваченко. Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Моніторинг здоров'я школярів: міжсекторальна взаємодія лікарів, педагогів, психологів». – Харків: «ДУ «ІОЗДП АМНУ», 2009. – С. 136 – 141.

6. Оржеховська В. М. , Збереження репродуктивного потенціалу учнівської молоді: Практико-зорієнтований посібник / В. М. Оржеховська, Л. І. Габора, В. І. Кириченко. – 2008. – 242 с.

Л. П. Максюта,
ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА: ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛЯ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

Професійне вдосконалення вчителя – важлива умова модернізації освіти. Підвищення якості освіти можливе завдяки ефективному використанню людських ресурсів. Розв'язання проблеми повноцінного функціонування сільської школи неможливе без організації самоосвітньої діяльності педагогічних працівників.

Сьогодення висуває перед педагогами такі вимоги, як професіоналізм, мобільність, здатність до творчого використання на практиці потоку інформації, що швидко зростає. Сучасна школа потребує

«нового» типу вчителя, який творчо мислить, володіє сучасними методами і технологіями освіти, прийомами психолого-педагогічної діагностики, способами самостійного конструювання педагогічного процесу в умовах конкретної практичної діяльності, умінням прогнозувати свій кінцевий результат тощо.

Від рівня професійно-педагогічної культури педагога, його здатності до постійного особистісного та професійного зростання залежить і якість освіти молодого покоління, його підготовка до самостійного життя. Підвищення кваліфікації вчителя має стати його потребою. Рушійним та визначальним чинником цього процесу є мотив. Упевнений у своїх силах, наділений певним статусом у колективі учитель може підніматися на вищий щабель піраміди майстерності.

Виконання складних функцій освіти в сучасних умовах, пов'язаних із підвищенням якості освіти та стимулюванням особистісного розвитку учнів, вимагає постійної неперервної освіти та самоосвіти вчителя.

Учитель сільської школи не завжди може підвищити свій професійний рівень в умовах сільського соціуму, тому він має перебувати в процесі безперервної освіти, причому більшою мірою саморозвитку та самоосвіти.

Самоосвіта вчителя – це не тільки освоєння нових методів навчання і виховання, а й процес розширення можливих умінь продуктивної взаємодії з сільським населенням різного віку. На жаль, професійний навчальний заклад здебільшого готує фахівців вузького профілю.

На сільську школу покладається велика відповідальність за навчання й виховання майбутніх громадян України, на селі вона є не тільки освітнім, а й соціокультурним центром. Водночас учитель сільської школи, який знаходиться в режимі постійної неперервної освіти є творцем і перетворювачем освітньої та соціокультурної ситуацій. Отже, учитель має бути готовим до неперервної освіти.

Неперервна освіта вчителя сільської школи – це спрямованість його діяльності на вирішення актуальних завдань як педагогічного, так і соціокультурного характеру та здобуття освіти вищого рівня; здатність до

постійного саморозвитку і самонавчання, з урахуванням мінливих ресурсів сільського середовища.

Враховуючи внутрішні і зовнішні мотиви, вимоги, що пред'являються суспільством до вчителя на сучасному етапі, вимоги адміністрації навчального закладу, під впливом морально-психологічного клімату, який склався в колективі, вчитель визначає мету та напрями свого вдосконалення.

Змістовий аспект самоосвіти педагога визначається як багатокомпонентна діяльність (елементи психолого-педагогічної та методичної підготовки, професійні та особистісні якості), яка включає в себе загальноосвітню, предметну, психолого-педагогічну, методичну самоосвіту. Особливості педагогічної самоосвіти в сучасних умовах полягають у самостійному оволодінні сукупністю педагогічних цінностей, смислів, технологій, досвідом творчої діяльності. П'ять років самоосвіти вчителя передбачають поетапність у роботі: аналітичну роботу, презентації напрацьованого матеріалу на методичних об'єднаннях, семінарах, конференціях, у друкованих виданнях з предмета, результативність.

Отже, педагог має розробити індивідуальну програму саморозвитку творчої діяльності, що ґрунтується на його кваліфікації, попередній освіті, індивідуальних особливостях, інтересах, потребах ринку праці, перспективах розвитку своєї школи та системи освіти в цілому. Вчителю необхідно зробити вибір значущих для своєї професійної позиції компетентностей, об'єктивно проаналізувати та визначити, які саме необхідно вдосконалити, та знайти шляхи такого самовдосконалення.

Саме ці програми педагогів мають лягти в основу методичної роботи школи, а не навпаки, коли вибирається методична тема, а під неї добираються заходи щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Індивідуальний освітній маршрут педагога в сучасних умовах не може залишатися стабільним. Але саме вчитель визначає зміни, які необхідні в його освіті, і коригує своє навчання. Для цього він має

володіти інформацією про всі зміни, які стосуються професійної діяльності педагога. Інформація, що надходить до вчителя, має бути випереджального характеру. Вчителю необхідно прогнозувати свою майбутню професійну кваліфікацію і заздалегідь отримати ті знання, які йому знадобляться в найближчому майбутньому.

Учитель повинен мати право вибрати ефективніші для себе курси підвищення кваліфікації, обрати прийнятні для себе форми навчання: очну, очно-заочну чи дистанційну.

Особливе місце у процесі підвищення кваліфікації необхідно відвести формуванню та розвитку соціальних навичок, таких як упевненість у собі, відповідальність за свою долю, вміння ризикувати, які також стають усе важливішими в сучасному світі. Кожен учитель, маючи можливість працювати в групі, проявляє та розвиває свою комунікабельність, налаштовується і вчиться розв'язувати змістові проблеми, значущі для сучасної професійної діяльності.

Для педагогів, які живуть у селі та часто не мають реальних можливостей здійснювати процес самовдосконалення через відсутність необхідних інформаційних носіїв, вкрай важливо розвивати інтерактивне дистанційне навчання. Сучасний учитель повинен мати можливість регулярно, в режимі реального часу навчатися, отримувати індивідуальні консультації, знайомитися з передовим досвідом, спілкуватися з колегами з питань, які є важливими для осмислення, розв'язання сьогодні, різними науковими дослідженнями в освіті тощо.

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій змінює умови самоосвіти: педагог сільської школи, який іноді не має належної літератури для професійного розвитку, наразі має сучасний засіб отримання та переробки, творчого використання здобутої інформації. Інтернет з його можливостями значно розширює можливості самовдосконалення педагога. Електронна пошта, факсимільний і стільниковий зв'язок допомагають за лічені секунди отримати або відправити інформацію з будь-якої точки земної кулі. Інтернет з його можливостями спілкування електронною поштою, участі в чатах,

форумах, «майстер-класах», тематичних відеоконференціях, семінарах сприяє віртуальному об'єднанню груп людей за інтересами. У мережі створюються професійні об'єднання і спільноти, які, фахово спілкуючись, мають можливість вдосконалювати свої знання, використовувати їх на практиці, обговорювати з колегами ті проблеми, які їх хвилюють тощо.

Професійна діяльність учителів у мережі Інтернету – це, насамперед, діяльність, спрямована на учнів, на якість освіти, на розвиток інтересу до предмета, мислення, творчості, колективізму. Учитель має можливість вчитися сам, а також організовувати своїх учнів для участі в дистанційних олімпіадах, вікторинах, конкурсах, спрямовувати діяльність учнів у телекомунікаційних проєктах тощо. Роль учителя в організації навчальної діяльності школярів у мережі дуже велика.

Інший напрям професійної діяльності вчителів у мережі – це діяльність, спрямована на самих учителів, на самоосвіту, на професійне самовдосконалення, підвищення кваліфікації.

Мережеве педагогічне співтовариство (віртуальні методичні об'єднання, клуби за інтересами, творчі групи тощо) – це віртуальне відкрите об'єднання, яке може забезпечити різноманітні сфери діяльності вчителя: підготовку до уроків, спілкування з колегами, вирішення психологічних і педагогічних проблем, консультації з фахівцями, самоосвіту, можливість реалізації творчого потенціалу.

Наразі одним з найактуальніших завдань системи неперервної педагогічної освіти є формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) учителя. Така компетентність учителя розуміється як сукупність знань, навичок та умінь, що формуються в процесі навчання і самонавчання інформатики та інформаційних технологій, а також здатність до виконання педагогічної діяльності за допомогою інформаційних технологій.

Отже, діяльність сільського вчителя в умовах середовища, яке постійно змінюється, стає більш інноваційною за суттю. Таким чином, він зможе адаптуватися до сучасних умов навчання та виховання,

технологічних інновацій, які будуть потребувати не тільки постійного вдосконалення знарядь праці, а й самого їх змісту.

Література

1. Законодавство України про освіту: Збірник законів. – К.: Парламент. вид-во, 2002. – 159 с.
2. Науково-методичний супровід самостійної й самоосвітньої діяльності педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти. – Н. В. Бухлова, Л. М. Коновалова, Донецьк: Каштан, 2008.
3. Соціально-педагогічні аспекти управління сільською школою в умовах реформування освіти України, М. Набок // Освіта і управління. – 2006. – № 3 – 4. – С. 123 – 129.
4. Освіта сільського регіону: проблеми та знахідки, І. Осадчий // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2001. - № 4 – С. 80 – 89.
5. Сільська школа: Спецвипуск // Управління школою. – 2004. № 25 – 26.

О. В. Даценко,
Олександрійський РМК
Кіровоградської області

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІКТ ТА УЧАСТІ У ПРОЕКТІ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»

Однією з провідних тенденцій розвитку сучасної освіти є інформатизація суспільства. Процес його інформатизації спричиняє необхідність у постійному підвищенні професійного рівня як окремої людини, так і колективу, спонукає кожного до володіння засобами інформаційних і комунікаційних технологій, нової підготовки випускника,

нового змісту та якості освіти.

Метою державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» є створення умов для розвитку освіти і науки, підвищення ефективності державного управління шляхом впровадження інформаційних та комунікаційних технологій, забезпечення реалізації прав на вільний пошук, одержання, передачу, виробництво і поширення інформації, здійснення підготовки необхідних спеціалістів і кваліфікованих користувачів, сприяння розвитку вітчизняного виробництва високотехнологічної продукції і насамперед — конкурентоспроможних комп'ютерних програм як найважливішої складової інформаційних та комунікаційних технологій, сприяння переходу економіки на інноваційний шлях розвитку [4].

У сучасній науковій термінології дедалі частіше почали застосовувати поняття професійної компетентності. У новому тлумачному словнику української мови компетентна людина визначається як така, що має достатні знання з будь-якої галузі, яка добре обізнана з певним предметом, тямуща, кваліфікована і має певні повноваження, права й владу [2].

У педагогічній науці поняття «професійна компетентність» розглядається як сукупність знань і вмінь, що визначають: результативність праці; обсяг навичок виконання завдання; комбінацію особистісних якостей; комплекс знань і професійно значущих особистісних якостей; певний вектор професіоналізації; єдність теоретичної та практичної готовності до праці; здатність виконувати складні культуровідповідні види дій тощо [1, с. 51].

З розвитком і поширенням новітніх технологій, про які ми чуємо на кожному кроці, однією зі складових професійної компетентності вчителя є компетентність у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [3].

За умови інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій виникає необхідність їх впровадження діяльність методичних служб.

В Олександрійському районі склалася певна система інформаційного забезпечення педагогічних кадрів. Одним із провідних напрямків її реалізації є створення інформаційно-методичного простору.

Першочерговим завданням методичної служби сьогодні є реалізація таких цілей:

- формування інформаційної культури всіх учасників навчально-виховного процесу;
- удосконалення управління школою на основі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій;
- мотивація до запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській та практичній діяльності;
- диференціація, індивідуалізація, навчання педагогічних працівників, учнів через використання персональних комп'ютерів і мереж.

Використання ІКТ у науково-методичній роботі з вчителями географії, біології, хімії здійснюється у трьох напрямках.

Перший напрямок — використання ІКТ у безпосередній діяльності методиста (підготовка звітності, написання довідок, пошук інформаційних ресурсів, підготовка презентацій, робота з базами даних, з електронною поштою тощо).

В умовах інформатизації освіти у діяльності методиста РМК поряд із традиційними функціями з'являється необхідність виконання нових:

- відслідковування появи нових інформаційних Інтернет – ресурсів;
- консультування з питань методик навчання з використанням ІКТ;
- створення та накопичення інформації на сайті.

Головне завдання, над яким працює методист, є комп'ютерна грамотність педагогічних працівників. Процес їх навчання розглядається як професійне удосконалення на основі стимулювання розвитку творчого потенціалу, мотивації до безперервного саморозвитку; створення власної системи діяльності. Навчання має випереджувально-моделюючий характер.

Основна увага приділяється реалізації таких завдань:

- забезпечення наступості розвитку професійної компетентності

вчителя під час курсової підготовки і в системі методичної роботи;

- створення сприятливих передумов для більш повного забезпечення практичних запитів педагогів через індивідуалізацію та диференціацію навчання педагогів, взаємодію з методичними формуваннями, забезпечення співпраці з вищими навчальними закладами, інститутом післядипломної педагогічної освіти;

- здійснення науково-методичного забезпечення апробації різноманітних нововведень;

- вивчення та узагальнення педагогічного досвіду;

- підготовка практичних рекомендацій.

Мною створено персональний сайт «ГеоБіоХім»

<http://geobiohim.edukit.kr.ua>, що дало змогу мені, як методисту РМК, бути в постійному контакті з вчителями. На сайті представлено портфоліо вчителів географії, біології, хімії (проблема, над якою працює вчитель, розробки уроків та позакласних заходів з використанням ІКТ, інформаційні паспорти навчальних тем тощо).

Другий напрямок — організація методичних формувань з питань підготовки вчителів до впровадження ІКТ-технологій, наявного педагогічного досвіду.

Організація таких методичних формувань в районі дає змогу аналізувати й оцінювати кращі педагогічні досягнення в галузі методики викладання.

Результативно працює (створена у 2009 році) творча група вчителів географії, біології, хімії (вісім вчителів) з проблеми «Використання ІКТ на уроках географії, біології, хімії».

Основні напрями її діяльності.

- дослідницька робота;
- поглиблене вивчення науково-педагогічної проблеми;
- створення теоретичного банку даних з проблеми;
- трансформування науково-педагогічної проблеми шляхом розроблення проектів, рекомендацій з цієї проблеми;

- конструювання окремих форм організації навчально-виховного процесу: методичних розробок уроків, планів-конспектів, навчальних проектів;
- структури уроків із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій;
- розробка дидактичного матеріалу;
- моделювання, вивчення, узагальнення, впровадження ПД членів творчої групи;
- створення банку даних впровадження інформаційних технологій педагогами, напрацювань творчої групи.

Членами творчої групи підготовлені та презентовані проекти з географії, біології, хімії, а також проекти за програмою Intel®: «Морський старт», «Чудеса у Новій Празі», «Зона мішаних лісів», «Залізні руди Олександрійщини», «Чи є майбутнє в мого села?».

Третій напрямок — розвиток ІКТ-компетентності вчителів географії і учнів, впровадження нових інформаційних технологій в навчально-виховний процес, участь у проекті «Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу».

Виділення ІК-компетентності як окремої складової професійної компетентності педагога обумовлено активним використання ІКТ у всіх сферах людської діяльності, в тому числі і в освіті. Вчителі повинні вміти орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

З появою в роботі вчителя комп'ютера та інтернету значно збільшуються можливості його самоосвіти. Комп'ютер стає незамінним інструментом в роботі, що значно підвищує її ефективність. Кожен учитель повинен бути готовий до використання інформаційних технологій у власній праці, а також в роботі з учнями.

Вчителі географії, біології, хімії загальноосвітніх навчальних закладів району в своїй роботі користуються різними програмами Microsoft Office: Microsoft Power Point, Microsoft Excel, Microsoft Word. Наприклад,

працюючи за програмою Microsoft Power Point, вчителі створюють та використовують мультимедійні презентації під час вивчення природних об'єктів і явищ.

У закладах освіти Олександрійського району використовуються педагогічні програмні засоби, інформаційний матеріал та відеофрагменти, електронні книги, атласи тощо.

З 2011 року методичною службою району організована співпраця з ТОВ «Український інститут нормативної інформації». Така співпраця дала можливість і методисту, і вчителям географії, біології, хімії включитися до роботи у проекті «Інформаційне забезпечення загальноосвітнього навчального закладу», в основу якого покладено кілька принципів:

- головним об'єктом є власне інформація для користувача;
- комп'ютерна техніка, Інтернет розглядаються лише як допоміжні засоби для інформування;
- інформація, яка поступає до кінцевого користувача, має бути попередньо підготовлена.

Враховуючи те, що проект «Інформаційне забезпечення загальноосвітнього навчального закладу» є комплексним, несе багато нового, він є інноваційним та обґрунтованим у часі. Він послідовно знайомить вчителів з новими рішеннями, враховуючи зауваження і побажання фахівців та користувачів, та спрямовує реалізацію проекту на місцях. А здійснюється це через журнал «Інформаційне забезпечення навчального процесу», який є складовою частиною журналу «Шкільний бібліотечно-інформаційний центр». Повну інформацію про проект та журнали розміщено на сайті проекту ТОВ «Український інститут нормативної інформації» <http://libcenter.com/>

Завдяки участі у проекті Українського інституту нормативної інформації у районі розроблено паспорт методичного проекту «Інформаційне та методичне забезпечення навчально – виховного процесу з географії, біології, хімії» (додаток 1) та модернізовано систему науково-методичної роботи з вчителями географії, біології, хімії. З вересня 2011 року в районі розпочала роботу творча лабораторія

вчителів географії, біології, хімії з проблеми «Формування в учнів системних знань шляхом створення та використання інформаційних паспортів».

Основними напрямками діяльності творчої лабораторії є створення та використання інформаційних паспортів, впровадження у практику роботи навчальних закладів ефективною системи шкільного інформування, яка використовує нові види і форми інформації, сучасні засоби її обробки і зберігання. Головна увага приділяється доповненню загальнообов'язкового навчально-методичного матеріалу з географії, біології, хімії та спрямуванню зусиль на розширення та поглиблення знань учнів з конкретних навчальних тем.

До складу творчої лабораторії входять 15 провідних вчителів загальноосвітніх навчальних закладів району, з них: двоє учителі методисти, четверо - старші вчителі, восьмеро спеціалісти вищої кваліфікаційної категорії.

Найбільш значущими створеними методичними матеріалами є інформаційні паспорти навчальних тем. Такі паспорти – нова форма подання навчальної та методичної інформації. Розробляються для формування в учнів системних знань з теми чи окремих питань, акумулювання педагогічного досвіду їх викладу, збагачення матеріалу сучасними відомостями. Таким чином, створюється база знань, яка накопичує навчальний матеріал та методичні розробки до нього.

Під час розробки інформаційних паспортів навчальних тем опрацювання інформаційного потоку здійснюється за єдиною технологією та відповідно до встановлених проектом вимог, а результати підготовки інформації подаються у формі паспорта.

У процесі розробки інформаційних паспортів комп'ютер розглядається як засіб накопичення великих обсягів інформації, а також як зручний інструмент для довідково-пошукової роботи. Інтернет застосовується для пошуку відсутньої інформації. Підготовлені вчителями паспорти друкуються у журналі «Шкільний бібліотечно - інформаційний центр» та журналі «Інформаційне забезпечення навчально – виховного процесу»

(ТОВ «Український інститут нормативної інформації»). Наприклад:

1. Даценко О. В. Інформаційний паспорт теми «Моря, що омивають Україну»: Географія, 8 клас / О. В. Даценко // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. — 2011. - № 4. — С.39 — 44.

2. Даценко О. В. Інформаційний паспорт теми «Рельєф. Геоморфологічна будова»: Географія, 8 клас / О. В. Даценко // Шкільний бібліотечно - інформаційний центр. — 2011. — № 6. — С.15 — 22.

3. Даценко О. В. Інформаційний паспорт теми «Мінерально-сировинні ресурси»: Географія, 8 клас / О. В. Даценко // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. - 2011. - № 7. — С.41 — 48.

4. Даценко О. В. Інформаційний паспорт теми «Кліматичну умови та ресурси»: Географія, 8 клас/ О. В. Даценко // Шкільний бібліотечно - інформаційний центр. — 2011. - № 9. — С. 91 — 100.

5. Даценко О. В. Інформаційний паспорт теми «Внутрішні води»: Географія, 8 клас / О. В. Даценко // Шкільний бібліотечно - інформаційний центр. - 2011. - № 11. - С. 91 - 100.

6. Даценко О. В. Інформаційний паспорт теми «Політична карта світу»: Географія, 10 клас / О. В. Даценко // Шкільний бібліотечно — інформаційний центр. — 2012. — № 1. — С. 73 - 82.

7. Даценко О. В. Інформаційний паспорт теми «Населення світу»: Географія, 10 клас / О. В. Даценко // Шкільний бібліотечно - інформаційний центр. — 2012. — № 4. — С. 75 — 82.

8. Даценко О. В. Інформаційний паспорт теми «Взаємодія суспільства і природи. Світові природні ресурси»: Географія, 10 клас О. В. Даценко // Шкільний бібліотечно - інформаційний центр. — 2012. — № 5. С. 63 — 72.

Досвід роботи методиста РМК і вчителів географії, біології, хімії щодо використання ІКТ та участі у інноваційному проекті «Інформаційне забезпечення загальноосвітнього навчального закладу» було презентовано під час проведення різнопланових науково - методичних заходів:

- районні заходи

Протягом 2011 / 2012 навчального року на базі Цукрозаводського

НВК Олександрійської районної ради Кіровоградської області проведено три засідання районної творчої лабораторії вчителів географії, біології, хімії.

- обласні заходи

18 січня 2012 року – обласний семінар для слухачів курсів підвищення кваліфікації (директорів та заступників, які викладають географію) з проблеми: «Модернізація управління закладом освіти в контексті суспільних інформацій» на базі Цукрозаводського навчально - виховного комплексу Олександрійської районної ради.

- 8 лютого 2012 року – обласний семінар для слухачів курсів підвищення кваліфікації (вчителів, які викладають географію) на базі Голоківської загальноосвітньої школи I – III ступенів Олександрійської районної ради.

- 11 квітня 2012 року – міжвузівська науково-практична конференція з проблеми: «Розвиток географічної науки та освіти у Кіровоградській області: здобутки, тенденції змін та проблеми» на базі Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського.

- 19 квітня 2012 року – обласний семінар для директорів та заступників директорів загальноосвітніх навчальних закладів на базі Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського.

- 23 квітня 2012 року – обласний семінар методистів з бібліотечних фондів на базі Голоківської ЗОШ I – III ступенів Олександрійської районної ради.

Всеукраїнські заходи 21 – 22 березня 2012 року – засідання Всеукраїнської школи новаторства керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти на базі Рівненського ОІППО (в рамках якого проведено всеукраїнський науково-практичний семінар з проблеми «Педагогічний досвід як фактор оновлення змісту науково-методичної діяльності в установах і закладах освіти: вектори випереджувального розвитку»).

Отже, використання інформаційно – комунікаційних технологій в науково – методичній роботі з вчителями географії, біології, хімії можуть та мають стати одним із найважливіших напрямків діяльності методиста. У сучасному інформаційному просторі ми повинні не лише знаходити інформацію, але й презентувати свій досвід, що може бути використаний іншими колегами.

Пропонована модель організації методичної роботи з вчителями географії, біології, хімії є орієнтовною. Тому до неї можуть вноситися, за умови вдосконалення досвіду, необхідні зміни щодо спрощення чи уточнення як усієї системи дій, так і окремих її складових.

Додаток 1

Паспорт районного методичного проекту

Назва проекту – «Інформаційне та методичне забезпечення навчально – виховного процесу з географії, біології, хімії» (робота творчої лабораторії з розроблення і впровадження інформаційних паспортів з географії, біології, хімії).

Розробники – ТОВ «Український інститут нормативної інформації»,
РМК Олександрійського району

Керівник – Даценко О.В., методист РМК, член редакційної ради інформаційно – методичного журналу «Інформаційне забезпечення навчального процесу»

Найменування і короткий опис

Основними напрямками діяльності творчої лабораторії вчителів географії, біології, хімії, є створення та використання інформаційних паспортів, впровадження у практику роботи навчальних закладів ефективної системи шкільного інформування, яка використовує нові види і форми інформації, сучасні засоби її обробки і зберігання. Головна увага приділяється доповненню загальнообов'язкового навчально-методичного матеріалу з географії, біології, хімії та спрямуванню зусиль на розширення та поглиблення знань учнів з конкретних навчальних тем.

Інформаційний паспорт – нова форма подачі учню і вчителю

навчальної і методичної інформації. Головні завдання:

- створення для потреб учня інформаційної бази навчальних матеріалів, сучасних відомостей і повідомлень стосовно навчальної теми;
- надання необхідної інформації для формування в учня системних знань про предмет вивчення, навичків самостійної роботи над темою;
- створення для потреб учителя інформаційної бази методичних, дидактичних матеріалів, передового досвіду та напрацювань, які стосуються теми.

Матеріали спрямовуються педагогічним працівникам та учням, які безпосередньо працюють з з ними. Характерним є виокремлення таких матеріалів у самостійний інформаційний масив, їх системне упорядкування. Вчителі – предметними забезпечуються новими методичними розробками.

Актуальність проекту базується на наступних передумовах:

- ✓ бурхливий розвиток інформаційної сфери суспільного життя створює все зростаюче навантаження на учасників навчально-виховного процесу в закладах освіти;
- ✓ більшість шкіл дедалі більше відчують відставання у задоволенні своїх інформаційних потреб.

Це прямо впливає на рівень навчальної підготовки учнів, професійний рівень вчителів географії, біології, хімії.

Виникає потреба в пошуку ефективних шляхів, методів та інструментів опрацювання інформаційних потоків, відбору і донесення потрібного продукту до кожного вчителя, учня. Важливо, щоб нова інформація вдало доповнювала навчальний матеріал, сприяла розширенню та поглибленню знань учнів з географії, біології, хімії. Вона має допомагати вчителю бути постійно обізнаним з останніми новинками педагогічної практики, науковими розробками, методичним матеріалом з конкретного предмету.

Мета проекту – інформаційне забезпечення навчального процесу, створення інформаційних паспортів навчальних тем з географії, біології, хімії.

Реалізація проекту: робота творчої лабораторії вчителів географії, біології, хімії; забезпечення послідовного формування в кожній школі нових інформаційних фондів; упорядкування навчальної та методичної бази освітнього процесу; впровадження в навчальну практику нових видів інформації і форм її подачі.

До реалізації проекту залучаються кращі вчителі географії, біології, хімії району. Інструментами для доведення результатів до шкіл є щорічні періодичні друковані видання «Інформаційні паспорти».

Опорний заклад – Цукрозаводський навчально – виховний комплекс Олександрійської районної ради Кіровоградської області.

Стан впровадження

З 2011-2012 навчального року в районі працює творча лабораторія вчителів географії, біології, хімії з проблеми «Формування в учнів системних знань шляхом створення та використання інформаційних паспортів». Членами творчої лабораторії розробляються інформаційні паспорти навчальних тем з географії 6, 8, 10 клас; з біології 7, 9 клас; з хімії – 7, 8 клас.

Література:

1. В. М. Введенский. Моделирование профессиональной компетентности педагога / Введенский В. М. // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 51 - 55.
2. Новий тлумачний словник української мови / укладачі В.Яремко, О. Сліпушко, Т. 4. – К.: Аконтіт, 2000. – С.305.
3. Підвищення кваліфікації керівників освіти за дистанційною формою навчання/ Олійник В. В., Биков В. Ю., Гравіт В. О., Кухаренко В. М., Жук Ю. О., Антощук С. В., Кліменко А. Л., Сябрук Т. І. / За ред. В. В. Олійника. – К.: Логос, 2006. – 408 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. N 1153 Про затвердження Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006 – 2010 роки.

ДОДАТОК А

Інтернет-конференція

**«Всеукраїнська школа новаторства керівних,
науково-педагогічних і педагогічних працівників
системи післядипломної педагогічної освіти як
форма підвищення фахової майстерності:
проблеми, перспективи розвитку»**

Дата проведення: 13 грудня 2012 р.

Місце проведення: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, конференц-зал (вул. Артема, 52-а, ауд. 2.4, 2-й поверх)

Учасники заходу: науково-педагогічні, педагогічні працівники ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, регіональних закладів ППО, слухачі курсів підвищення кваліфікації УМО

Мета інтернет-конференції: створення віртуального середовища закладів системи післядипломної педагогічної освіти, в якому керівні,

науково-педагогічні, педагогічні працівники й інші зацікавлені особи могли б ефективно обмінятися досвідом щодо підвищення фахової майстерності в межах діяльності Всеукраїнської школи новаторства, використання новітніх освітніх технологій в управлінській діяльності та в процесі підвищення кваліфікації фахівців у курсовий та міжкурсний період, а також мали можливість повідомити про власні погляди, ідеї, здобутки.

План проведення

10.00 Відкриття конференції, привітання учасників – керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників Університету менеджменту освіти, регіональних закладів ППО

Олійник Віктор Васильович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, дійсний член Міжнародної слов'янської академії освіти ім. Я. А. Коменського, ректор ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

10.05 Про діяльність Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у 2011 – 2012 рр.

Чернишова Євгенія Родіонівна, перший проректор – проректор з науково-педагогічної, методичної роботи та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент.

10.15 – 10.25 Виступи координаторів Всеукраїнської школи новаторства:

• **Мельник Надія Адамівна**, проректор з методичної роботи Рівненського ОІППО, координатор Всеукраїнської школи новаторства з питань післядипломної педагогічної освіти;

• **Дьяченко Борис Андрійович**, к.п.н, доцент, проректор Луганського ОІППО;

Про роботу Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у 2013 році

Любченко Надія Василівна, директор Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

10.25-10.45. Виступи координаторів ВШН – працівників ОІППО:

• **Білик Надія Іванівна**, професор кафедри педагогічної майстерності Полтавського ОІППО ім. М. В. Остроградського, координатор ВШН;

• **Шинкарук Ірина Вікторівна**, завідувач відділу новацій та передових педагогічних технологій Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти;

• **Хаустова Олена Валеріївна**, завідувач кафедри інноваційних освітніх технологій, к.п.н., доц.

• **Колесник Олена Валентинівна** – методист Центра формування здорового способу життя Харківської академії неперервної освіти.

Виступи Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів

10.45-11.00. **Бачинська Євгенія Миколаївна**, проректор інституту з науково-методичної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент;

- **Бобкова Олена Степанівна** - завідувача центром координації роботи з методичними кабінетами, координатор Всеукраїнської школи новаторства, науково-педагогічні працівники інституту.

Виступи Закарпатського інституту ППО

11.00-11.15. Особливості формування інноваційного середовища в системі післядипломної педагогічної освіти

- **Петечук Василь Михайлович**, в.о. директора Закарпатського інституту ППО, кандидат фізико-математичних наук, доцент.

Використання ІКТ на курсах підвищення кваліфікації вчителів математики в системі післядипломної педагогічної освіти

- **Сігетій Ігор Петрович**, старший викладач кафедри методики викладання природничо-математичних дисциплін.

Виступи Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського

11.15-11.30 Роль Всеукраїнської школи новаторства у професійному розвитку педагогічних та управлінських кадрів у системі післядипломної освіти

- **Кірішко Людмила Миколаївна**, методист обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації діяльності методичних служб.
- **Трубіна Валентина Геларіївна**, методист обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації діяльності методичних служб

Виступ Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти НАПН України.

11.30-11.40. Розвиток інформаційної компетентності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів у системі підвищення кваліфікації

Загорний Максим Петрович старший викладач кафедри методики професійного навчання і новітніх технологій виробництва Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти НАПН України.

11.40 Підведення підсумків

Чернишова Євгенія Родіонівна, перший проректор – проректор з науково-педагогічної, методичної роботи та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент.

Конференція проводиться у дистанційному режимі

13.12.2012р. – доступ до матеріалів за адресою <http://umo.edu.ua>

Модератори Інтернет-конференції – Н. В. Любченко, О. А. Прокопенко

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

- ◆ сучасні підходи щодо організації спільної науково-методичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти (розроблення та впровадження концептуально-цільових основ спільної діяльності, інформаційно-аналітичний супровід) в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища в межах науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти»;
- ◆ модель ефективних взаємин щодо науково-методичного супроводу забезпечення професійного розвитку науково-педагогічних і педагогічних працівників навчальних закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної, післядипломної педагогічної освіти на регіональному та всеукраїнському рівнях в рамках Всеукраїнської школи новаторства;
- ◆ обговорення пропозиції Полтавського ОІППО щодо створення Регіональної (Зональних) шкіл новаторства керівних науково-педагогічних і педагогічних працівників у межах науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти»;
- ◆ пропозиції з досвіду Вашого регіону, закладу до програми діяльності Всеукраїнської школи новаторства керівних науково-педагогічних і педагогічних працівників у межах науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти».

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Білик Надія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогічної майстерності Полтавського ОІППО імені М. В. Остроградського.
Варецька Олена Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент Запорізького ОІППО, докторант.
Вітюк Валентина Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Волинського ІППО.

<p>Даценко Олександр Васильович, методист РМК відділу освіти Олександрійської райдержадміністрації Кіровоградської області.</p>
<p>Загорний Максим Петрович, старший викладач кафедри методики професійного навчання і новітніх технологій виробництва Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (м. Донецьк).</p>
<p>Колісник Олена Валентинівна, методист Центру формування здорового способу життя КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти».</p>
<p>Любченко Надія Василівна, кандидат педагогічних наук, директор Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.</p>
<p>Макаренко Світлана Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, куратор Донецької ОШНДО, завідувачка кафедри виховання та розвитку особистості Донецького ОІППО.</p>
<p>Максюта Лариса Петрівна, методист вищої категорії відділу новітніх педагогічних технологій Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.</p>
<p>Мельник Надія Адамівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри управління освітою, проректор з науково-методичної роботи Рівненського ОІППО.</p>
<p>Петечук Василь Михайлович, кандидат фізико-математичних наук, доцент, заступник директора з навчально-методичної роботи Закарпатського ОІППО.</p>
<p>Прокопенко Олена Антонівна, начальник відділу новітніх педагогічних технологій науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.</p>
<p>Хаустова Олена Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри інноваційних освітніх технологій КВНЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».</p>
<p>Химинець Василь Васильович, доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології та теорії управління освітою, заступник директора Закарпатського ОІППО.</p>
<p>Чернишова Євгенія Родіонівна, доктор педагогічних наук, доцент, перший проректор – проректор з науково-педагогічної, методичної роботи та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.</p>